

บทที่ 3

การครอบครองตามกฎหมายอาญา

ตามประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติให้การคุ้มครองแก่การครอบครองไว้หลายมาตราด้วยกัน เช่น ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ความผิดฐานยักยอกตามมาตรา 352 และความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362 ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาเองก็ไม่ได้นิยามศัพท์คำว่า "การครอบครอง" เอาไว้ จึงทำให้เกิดปัญหาว่า หลักที่ใช้ในการวินิจฉัยว่ามีการครอบครองหรือไม่ และผู้ใด เป็นผู้ครอบครองนั้น ทางกฎหมายอาญาใช้หลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบอย่างเดียวกับในกฎหมายแพ่งหรือไม่ ซึ่งจะได้ศึกษารายละเอียดในบทนี้ต่อไป

แนวความคิดเรื่องการครอบครองในกฎหมายอาญา

ในเรื่องการครอบครองนี้ได้มีความเห็นของนักนิติศาสตร์ต่างกันออกไป 2 แนว คือ

แนวแรกถือว่าการครอบครองตามกฎหมายอาญา เป็นอย่างเดียวกับสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1368 ซึ่งได้แก่การยึดถือทรัพย์ด้วยเจตนาที่จะยึดถือเพื่อตน ซึ่งแนวความคิดนี้เห็นว่าสิทธิครอบครองกับการครอบครองเป็นอันเดียวกันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1368 ใช้คำว่าสิทธิครอบครองส่วนมาตรา 1380 ใช้คำว่า การครอบครองกล่าวในแง่สิทธิ เรียกว่าสิทธิครอบครอง กิริยาที่ผู้ครอบครองกระทำต่อทรัพย์สินนั้นคือครอบครอง การกระทำ

ของผู้ครอบครองเรียกว่าการครอบครอง สิทธิของผู้ครอบครองเรียกว่าสิทธิครอบครอง สิทธิครอบครองทางแพ่งต่างกับการครอบครองทางอาญาจึงไม่แตกต่างกันแต่ประการใด¹

แนวที่สอง มีความเห็นว่าการครอบครองทางแพ่งกับการครอบครองทางอาญานั้นต่างกัน กล่าวคือ เห็นว่าคำว่า "ครอบครอง" มิได้มีความหมายเช่นเดียวกับ "สิทธิครอบครอง" ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 1368 ถึงมาตรา 1386) แต่เป็นศัพท์เฉพาะของประมวลกฎหมายอาญาและมีชื่ออยู่ในมาตรา 352 ที่บัญญัติถึงความผิดฐานลักขโมย การครอบครองตามความหมายของกฎหมายอาญาหมายถึงการปกครองทรัพย์สินนั้นตามความเป็นจริง โดยการใช้ความสามารถจัดการทรัพย์สินนั้นในทางหนึ่งทางใดที่ไม่มีใครจะขัดขวางได้ ทั้งนี้ต้องดูจารีตประเพณี ลักษณะของทรัพย์สิน วิธีขัดขวางมิให้ผู้อื่นเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและระยะทางใกล้ไกลระหว่างผู้ที่ครอบครองกับทรัพย์สินนั้น นอกจากนั้นจะต้องมีเจตน์เจานง (will) ที่จะครอบครองทรัพย์สินนั้นด้วย²

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹จิติ ดิงส์ทีย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3 (กรุงเทพฯ:เนติบัณฑิตยสภา ,2525), หน้า 2281.

²หยุก แสงอุทัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 และภาค 3 , ครั้งที่ 6 (พระนคร :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2523), หน้า 27.

ด้วยความเห็นที่ต่างกันว่า จึงควรศึกษาว่าการครอบครองในคดีอาญาจะ เหมือนกันหรือแตกต่างกันกับการครอบครองในคดีแพ่งอย่างไรถ้าหากว่านำหลักเรื่อง การครอบครองทางแพ่งมาใช้ในความผิดอาญาในทุกฐานความผิดที่มีการครอบครอง เกี่ยวข้องด้วยนั้น จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาหรือไม่ เช่น ความ ผิดฐานลักขโมย ตามมาตรา 352 วรรคแรก บัญญัติว่า " ผู้ใดครอบครองทรัพย์สินซึ่ง เป็น ของผู้อื่น หรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์สินนั้น เป็นของคนหรือของ บุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักขโมย "ตามมาตรานี้ถ้าให้ความหมาย ของคำว่าครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1367 ว่ามีการ ยึดถือทรัพย์สินแล้วต้องมีเจตนายึดถือทรัพย์สินนั้นเพื่อคน ก็จะมีความผิดฐานลักขโมยไม่ได้ เพราะตามมาตรา 352 นี้เป็นการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น ใดๆไม่มีเจตนายึดถือ ทรัพย์สินเพื่อคนมาตั้งแต่แรกแต่เป็นการครอบครองในลักษณะดูแลรักษาทรัพย์สิน (custody) แทนเจ้าของชั่วคราวเท่านั้น มีแต่เพียงการยึดถือแต่ไม่มีเจตนาอย่าง เป็นเจ้าของ แต่อย่างใด ซึ่งทำให้น่าคิดว่าการครอบครองทางอาญานั้น ถ้าจะให้หมายความ อย่างเดียวกับการครอบครองตามกฎหมายแพ่งและจะใช้ได้กับทุกความผิดที่มีการครอบ ครองเป็นองค์ประกอบด้วยหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งมีการครอบครองเกี่ยวข้องและต้องวินิจฉัยความรับผิดชอบจากการครอบครอง ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามมาตรา 334 ความผิดฐานลักขโมยตามมาตรา 352 และ ความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362

การครอบครองทางอาญาแบ่งตามฐานความผิด

1. การครอบครองในความผิดฐานลักทรัพย์

ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 บัญญัติว่า ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริตผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับไม่เกินหกพันบาท

ความผิดฐานลักทรัพย์ เป็นความผิดที่กระทำต่อการครอบครองทรัพย์และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญามุ่งคุ้มครองกรรมสิทธิ์ของเจ้าของทรัพย์มิให้ผู้ใดก้าวล่วงอำนาจกรรมสิทธิ์ของเขา

1.1 แนวความคิดในเรื่องความผิดฐานลักทรัพย์

ความผิดฐานลักทรัพย์ในยุคแรก เป็นกฎหมายที่เรียกว่ากฎหมายชาวบ้าน³ (Volksrecht) กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่เกิดจากความรู้สึกผิดชอบชั่วดีหรือสามัญสำนึกที่ได้รับการประพฤติปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นที่เข้าใจของคนว่าความผิดฐานลักทรัพย์เป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หมายถึงกรณีที่บุคคลใดก็ตามไปใช้กำลังแย่งเอาทรัพย์ หรือ แอบลักลอบเข้ามาแย่งทรัพย์ที่ไม่ใช่ของคนไปจากเจ้าของ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³อุไรวรรณ อุดมวิเศษกุล , "ความผิดฐานลักทรัพย์ : ศึกษากรณีเอายานพาหนะของผู้อื่นไปโดยมิชอบ," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531) , หน้า 63.

หรือผู้ที่ยึดถือครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ก่อน เป็นเหตุให้เจ้าของหรือผู้ยึดถืออยู่ก่อนมีความชอบธรรมที่จะโต้ตอบเพื่อป้องกันทรัพย์สิน เช่นว่านั้น เนื่องจากทุกคนเข้าใจว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดจึงไม่ได้บัญญัติบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งในสมัยนั้นได้บันทึกเพียงแต่โทษที่จะลงในความผิดฐานลักทรัพย์เท่านั้น ดังปรากฏอยู่ในกฎหมาย 12 ทัศ⁴ ต่อมาในสมัยโรมันได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งชาวโรมันเรียกว่า *furtum* และได้แยกออกเป็น 3 ประเภท คือ⁵

(1) *furtum rei* คือ การกระทำผิดฐานลักทรัพย์ที่ผู้กระทำมุ่งจะเอาตัวทรัพย์สินไปโดยตรง หรือการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปในลักษณะเป็นการดัดกรรมสิทธิโดยที่เจ้าของทรัพย์สินไม่อนุญาต

(2) *furtum usus* คือ การกระทำผิดฐานลักทรัพย์ที่ผู้กระทำมุ่งเอาประโยชน์ที่จะได้จากการใช้ทรัพย์สินนั้นโดยเจ้าของไม่อนุญาต เช่น เจ้าพนักงานมีสิทธิที่จะครอบครองทรัพย์สินที่งานาได้เอาทรัพย์สินที่ลูกหนี้งานาไว้กับคนออกใช้โดยลูกหนี้ไม่ยินยอมหรือไม่อนุญาต หรือกรณีที่บุคคลยึดทรัพย์สินไปใช้โดยบอกวัตถุประสงค์ที่จะยืม

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴A.H.F Jolowloz , Historical introduction to study of Roman Law (Cambridge : the university printing house, 1971), p 170.

⁵คณิศ ฌ นคร, "ข้อสังเกตเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์," วารสารนิติศาสตร์ 37 (มกราคม 2524): 81-82.

ไปใช้เพื่อการหนึ่ง แต่กลับเอาไปใช้แตกต่างออกไปนอกเหนือจากที่ได้รับอนุญาตจาก
เจ้าของทรัพย์สิน

(3) *furtum possessionis* คือ การกระทำความผิดฐานลักทรัพย์
ที่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเองเป็นผู้กระทำการเอาทรัพย์สินของคนไปจากผู้อื่นซึ่งมีสิทธิที่
จะยึดถือครอบครองทรัพย์สินนั้นไว้ เนื่องจากมีนิติสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของและผู้ยึดถือ
ครอบครองนั้น เช่น เจ้าของทรัพย์สินเอาทรัพย์สินที่คนได้งานทำไว้โดยชอบด้วยกฎหมายไป
จากผู้รับงานทำ โดยผู้รับงานทำไม่ยินยอมหรือไม่อนุญาต

แนวคิดเรื่องลักทรัพย์ตามกฎหมายโรมันนี้ไทยได้นำมาบัญญัติไว้เป็นความผิด
ในเรื่อง *furtum rei* เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา
334 และเรื่อง *furtum possessionis* ก็เป็นรากฐานความผิดฐานโกงเจ้าหนี้
ตามมาตรา 349 ส่วน *furtum usus* หรือการได้ประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินโดย
เจ้าของไม่อนุญาตนั้นยังไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

หลักกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์
ซึ่งเป็นแม่แบบมาอยู่ในประเทศอังกฤษ ตลอดจนประเทศต่างๆที่ใช้ภาษาอังกฤษ เช่น
สหรัฐอเมริกา ทั้งยังเป็นระบบกฎหมายที่มีแนวคิดหรืออิทธิพลเหนือประเทศต่างๆ ซึ่ง
มีหรือเคยมีความสัมพันธ์ทางการเมืองกับประเทศอังกฤษมาก่อน เช่น อินเดีย⁶ ได้

ศูนย์วิจัยทรัพย์สิน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶ สุนัย มโนมัยอุดม, ระบบกฎหมายอังกฤษ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูร
วงศ์จำกัด, 2531) , หน้า 1.

วางหลักเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ไว้ว่า การกระทำอันจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ ต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำก้าวล่วงไปในความยึดถือครอบครองของผู้อื่นซึ่งเป็นแดนต้องห้ามแล้วกระทำการเอาทรัพย์ที่อยู่ในแดนต้องห้ามดังกล่าวไปจากความครอบครองของผู้อื่นนั้นหรือเป็นการเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปจากความครอบครองของผู้นั้นโดยเจตนาลักคัตแยกเอาไปจากเจ้าของโดยมิชอบ⁷ ซึ่งศาลคอมมอนลอว์ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับการเอาไปจากความครอบครองของผู้อื่นโดยมิชอบ ให้ครอบคลุมความผิดฐานลักทรัพย์ ดังนี้

(1) กรณีผู้รับมอบทรัพย์ที่ได้รับมอบหมายโดยแท้จริงและชอบด้วยกฎหมายจากเจ้าของทรัพย์ และเจ้าของทรัพย์ตั้งใจจะให้ครอบครองทรัพย์นั้นไว้ชั่วคราว (bailee) เช่น ผู้รับฝากทรัพย์ นายคลังสินค้า ถ้าเจ้าของทรัพย์ได้มอบหมายให้ไปรษณีย์ไปรษณีย์ต้องถือว่าทรัพย์นั้นอยู่ในความครอบครองของผู้รับมอบทรัพย์ จึงไม่อาจกระทำการพาเอาทรัพย์นั้นไปจากความครอบครองของผู้อื่นโดยมิชอบอันจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้⁸

แต่ต่อมาได้ขยายหลักการเอาทรัพย์ไปจากความครอบครองของผู้อื่นโดยมิชอบให้ครอบคลุมถึงกรณีผู้รับมอบทรัพย์เอาทรัพย์ซึ่งบรรจุอยู่ภายในหีบห่อที่ตนได้รับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷อุไรวรรณ อุดมวัฒน์กุล, "ความผิดฐานลักทรัพย์: ศึกษากรณีเอายานพาหนะของผู้อื่นไปโดยมิชอบ, หน้า 63.

⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 54.

มอบหมายไปโดยเปิดทำลายหีบห่อทรัพย์สินนั้นเสียก่อน (bailee of property breaking bale)⁹ ดังนั้นถ้าไม่มีการเปิดหีบห่อแม้ bailee เอาทรัพย์สินนั้นไปก็ไม่เป็นการเอาทรัพย์สินของเจ้าทรัพย์สิน (Larceny by bailee) แต่อย่างใด

(2) ศาลคอมมอนลอว์ได้สร้างหลักการครอบครองตามกฎหมาย (constructive possession) ขึ้นเพื่อเป็นการขยายขอบเขตการเอาทรัพย์สินไปจากความครอบครองของผู้อื่นโดยมิชอบในกรณีที่บุคคลแม้ไม่มีอำนาจปกครองเหนือทรัพย์สินตามความเป็นจริง แต่ศาลคอมมอนลอว์ยังคงยอมรับให้บุคคลประเภทนี้คงมีความครอบครองเหนือทรัพย์สินตามกฎหมายในขณะที่ผู้ที่ยึดถือมีอำนาจเหนือทรัพย์สินความเป็นจริง กฎหมายคอมมอนลอว์กลับถือว่าบุคคลนี้มีได้ครอบครองทรัพย์สินเป็นแต่ผู้ยึดถือทรัพย์สิน (custody) เท่านั้น ได้แก่

ก. กรณีนายจ้างมอบทรัพย์สินให้แก่ลูกจ้างไปจัดการแทนตน ถือว่าการครอบครองตามกฎหมายยังอยู่ที่นายจ้าง แม้ว่านายจ้างจะไม่มีอำนาจปกครองเหนือทรัพย์สินนั้นอยู่ตามความเป็นจริง ถ้าลูกจ้างผู้นั้นเอาทรัพย์สินไปต้องถือว่ามี การกระทำความผิดเป็นการแย่งเอาไปโดยมิชอบจากการครอบครองตามกฎหมายของนายจ้างแล้ว (Larceny

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹William F. Walsh, Outlines of the History of England and American Law (New York: New York University Press, 1926), p. 378.

by servant)¹⁰

กรณีลูกจ้างลักทรัพย์ของนายจ้าง เติมตามหลักกฎหมายระบบคอมมอนลอว์ ไม่เคยถือว่าหากันได้เพราะลูกจ้างอ้างหลัก possessorial immunity ขึ้นมาว่า คนเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินอยู่ตามความเป็นจริงจึงไม่อาจเป็นผู้ก้าวล่วงเข้าไปทำร้าย การครอบครองของตนเองได้จึงไม่ต้องรับผิดแม้วิวัฒนาการเกี่ยวกับการครอบครอง ของนายจ้างและลูกจ้างในระบบคอมมอนลอว์ เริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นตอนอย่างค่อย เนื่อง เริ่มจากลูกจ้างจะมีความผิดฐานลักทรัพย์ของนายจ้างได้ต้องเป็นกรณีที่ลูกจ้าง ลักทรัพย์ของนายจ้างในบริเวณเขตอำนาจที่นายจ้างปกครองอยู่ เช่น ในบ้านหรือที่ ทำงานของนายจ้าง ต่อมาได้ขยายไปถึงกรณีลูกจ้างซึ่งแต่เดิมเป็นลูกจ้างในบ้านได้ ครอบคลุมนำไปถึงลูกจ้างในสำนักงานประกอบธุรกิจหรือธนาคารและยังได้ขยายออกไป ถึงกรณีที่ลูกจ้างได้รับมอบหมายให้ออกไปประกอบกิจการแทนนายจ้างตามคำสั่งของ นายจ้างนอกสถานที่ดังกล่าวด้วย ซึ่งกรณีเหล่านี้ศาลคอมมอนลอว์ถือว่าลูกจ้างมี เพียงความยึดถือ (custody) ในขณะที่นายจ้างมีความครอบครองตามกฎหมาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰Wanye R. Lafave and Austin W.Scott, Handbook of criminal law(St.Paul Minn.:West publishing Co., 1972),p.619.

ข .กรณีเป็นเจ้าของทรัพย์สินหายหรือวางลืมทิ้งไว้ (lost property or mislaid property) แม้ว่าเจ้าของทรัพย์สินไม่มีอำนาจปกครองทรัพย์สินอย่างแท้จริงแล้วก็ตาม แต่ศาลคอมมอนลอว์ก็ยังคงถือว่าเจ้าของยังมีการครอบครองตามกฎหมายอยู่ถ้าผู้ใดเอาทรัพย์สิน เช่นว่านั้นไปถือว่าเป็นการกระทำความผิดตาม Larceny by finder แล้ว

การขยายหลักความผิดอาญาฐานลักทรัพย์ของศาลคอมมอนลอว์ข้างต้นกินระยะเวลาอันยาวนานในวิวัฒนาการแต่ละขั้นตอน ครั้นถึงตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา พบว่าศาลคอมมอนลอว์ไม่พยายามที่จะขยายขอบเขตของความผิดฐานลักทรัพย์ต่อไปอีกและดูเหมือนจะหยุดนิ่งอยู่กับที่ไม่มีการเคลื่อนไหวใดๆแม้แต่นักวิชาการของอังกฤษเองในสมัยนั้นก็ยังไม่ยอมรับว่าเป็นยุคที่การสร้างความผิดทางอาญาคตามหลักคอมมอนลอว์จกษแท้จริงจบสิ้นแล้ว¹¹

1.2 ความเป็นมาในความผิดฐานลักทรัพย์ของไทย

ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้วางหลักเรื่องลักทรัพย์ปรากฏให้เห็นอย่างแจ้งชัดไว้ เป็นมาตรฐานคงที่บัญญัติไว้ในส่วนที่ 9 ว่าด้วยความผิดฐานประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน ในหมวดที่ 1 ความผิดฐานลักทรัพย์มาตรา 288 ความว่า "ผู้ใดบังอาจเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยการทุจริต ทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้หนึ่งผู้ใดทั้งนั้น

¹¹Ibid., p.621.

ก็ตาม หรือผู้หนึ่งผู้ใดเป็นเจ้าของทรัพย์สินแม้แต่ส่วนหนึ่งก็ตาม และถ้ามันบังอาจเอาไป
โดยเจ้าของมิได้อนุญาตไซ้ร้ท่านว่ามันคือโจรลักทรัพย์มีความผิด....."12

แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะ
อาญา.ศ. 127 สืบทอดมาจากกฎหมายตราสามดวงของไทยแต่เดิม แต่ได้นำมา
ปรับปรุงรายละเอียดเพื่อให้เกิดความชัดเจน เช่น มีคำอธิบายเกี่ยวกับทุจริตและ
ทรัพย์สินไว้ ทั้งได้จัดหมวดหมู่เสียใหม่เพื่อให้เป็นระบบเดียวกัน กล่าวคือได้จัดแบ่ง
ความผิดอาญาออกเป็น 11 ส่วนด้วยกัน โดยแต่ละส่วนมีวัตถุประสงค์กฎหมายลักษณะอาญา
ประสงค์จะคุ้มครองป้องกันแตกต่างกันออกไป ดังเช่นในส่วนที่ 9 ว่าด้วยความผิดที่
ประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน วัตถุประสงค์กฎหมายลักษณะอาญาประสงค์จะคุ้มครองป้องกันคือทรัพย์สิน
ซึ่งความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะอาญามีองค์ประกอบดังนี้

(1) องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ คือ การบังอาจเอาไปซึ่ง
ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นมีส่วนเป็นเจ้าของโดยเจ้าของทรัพย์สินไม่อนุญาต ดังนั้นทรัพย์สิน
ที่จะเป็นกรรมของการกระทำในความผิดฐานลักทรัพย์นี้ได้จึงต้องเป็นทรัพย์สินที่มีเจ้าของ
และอยู่ในความยึดถือครอบครองของเจ้าของหรือบุคคลอื่น ซึ่งโดยปกติแล้วถ้าทรัพย์สิน
ที่ลักเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้กระทำแต่เพียงผู้เดียวก็ไม่อาจเป็นกรรมของความผิดฐานนี้
ได้แต่บางกรณีก็มักกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในท่านองเป็นข้อยกเว้นหลักข้างต้นไว้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

12 พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรดีเรกฤทธิ์ , รศีกอาญา:ฉบับหลวงกับ
ฉบับพิมพ์ 2 เล่ม, (พระนคร:โรงพิมพ์กองหลวง,รัตนโกสินทร์ศก 128), หน้า 343.

กล่าวคือ แม้ผู้กระทำจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเอง แต่เป็นทรัพย์สินที่อยู่ในความยึดถือครอบครองของบุคคลอื่น เช่น ทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ตามกฎหมาย หรือทรัพย์สินที่ห้ามเอาไว้เป็นงานอยู่ในความยึดถือของผู้รับงานฯ เช่นนี้ ถ้ามีการบังอาจเอาไปโดยผู้ที่มีอำนาจยึดถือครอบครองทรัพย์สิน เช่นว่านั้นไม่อนุญาตถือเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 290 และมาตรา 291 ซึ่งเป็นหลักใหม่ที่ไม่ปรากฏมาก่อนในกฎหมายเก่า¹³ และการ "เอาไป" อันจะเป็นการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะอาญาจะต้องเป็นการบังอาจเอาทรัพย์สินไปโดยเจ้าของทรัพย์สินไม่อนุญาต กล่าวคือ ต้องเป็นการเอาทรัพย์สินเคลื่อนที่ไปจากความครอบครองของผู้อื่นในลักษณะที่เป็นค้ำอำนาจแห่งความยึดถือและกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เช่นว่านั้นด้วย

(2) องค์ประกอบภายในของความผิดฐานนี้ คือ เจตนาตั้งใจพาเอาทรัพย์สินนั้นไปจริง ๆ ซึ่งต้องเป็นเจตนาที่จะค้ำอำนาจของเจ้าของทรัพย์สินให้ขาดจากความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินของเขาโดยเด็ดขาด และจะต้องเกิดขึ้นหรือมีอยู่ในขณะกระทำการเอาทรัพย์สินไปด้วย เหตุนี้ถ้าผู้กระทำตั้งใจจะเอาทรัพย์สินนั้นไปใช้ชั่วคราวไม่ได้ต้องการเอาไปโดยเด็ดขาดก็ยังไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เป็นแต่เพียงล่วงเกินเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตเท่านั้น นอกจากนี้จะมีเจตนาเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไป

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹³พระราชลัญจกรพระคัลภ์, กฎหมายอาญาภาคพิศดาร : ความผิดกระทำต่อทรัพย์สินและเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคล, (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2479), หน้า 16.

แล้วจะต้องประกอบด้วยมูลเหตุซึ่งจงใจโดยทุจริต ซึ่งหมายถึงการแสวงหาประโยชน์
 ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นซึ่งประโยชน์ในที่นี้ไม่
 จำกัดว่าจะต้องเป็นประโยชน์ในทางทรัพย์สินเท่านั้น

การวินิจฉัยความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายลักษณะอาญานั้น
 เนื่องจากได้รับแนวความคิดในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งเน้นเรื่องเจตนาของผู้
 กระทำความผิดทำให้การวินิจฉัยเกี่ยวกับองค์ประกอบภายในความผิดฐานลักทรัพย์
 ล้วนแต่เป็นเรื่องของเจตนาทุจริตหรือไม่ทั้งสิ้นโดยไม่นำเอาเรื่องการเอาไปจาก
 การครอบครองมาเป็นหลักในการวินิจฉัยด้วย ทั้งที่การครอบครองถือว่าเป็นองค์
 ประกอบภายนอกในการกระทำความผิดเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และการครอบครองทำให้
 หลักการวินิจฉัยเรื่องการครอบครองทางอาญาอยู่ที่ผู้ใด ไม่เป็นส่วนสำคัญในการ
 วินิจฉัยความผิด แต่ผู้ใช้กฎหมายจะนำเอาเจตนาซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในของ
 ความผิดมาวินิจฉัยก่อน ซึ่งเป็นการผิดขั้นตอนการวินิจฉัยตามโครงสร้างความรับผิด
 ทางอาญา เช่น ผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายเป็นญาติกัน คืนวันหนึ่งผู้กระทำความ
 ผิดพาควายของผู้เสียหายไปผูกช่อนไว้ห่างจากบ้านผู้เสียหายประมาณ 2 เส้น และ
 ได้บอกเพื่อนบ้านว่าจะล้อเล่น ผู้เสียหายกลับมาไม่พบควายจึงออกตามหาแต่ไม่พบ
 จนเพื่อนบ้านบอกให้ผู้เสียหายทราบผู้เสียหายจึงตามพบ ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์
 เพราะผู้กระทำได้ตั้งใจล้อเล่นมิใช่เป็นการทุจริต หรือกรณีเอาเรือของ ก ไปใช้
 ฤษยไม่ได้รับอนุญาต ในที่สุดหาเรือหายไม่ถือว่าเป็นความผิดลักทรัพย์เพราะจำเลย
 ไม่ได้กระทำความผิดทุจริต ซึ่งทั้งสองกรณีแม้จะไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์เพราะ
 ถือว่าไม่มีเจตนาที่จะเอาทรัพย์สินไปโดยทุจริตก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงแล้ว
 บปรากฏว่าผู้กระทำความผิดทั้งสองกรณี ยังไม่ได้เอาทรัพย์สินไปจากการครอบครอง

ของเจ้าของทรัพย์สินในลักษณะที่เป็นการคัดกรรมสิทธิ์โดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการกระทำที่ครอบงำประกอบภายนอกของความผิดฐานลักทรัพย์ จึงยังไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตั้งแต่แรก โดยไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยถึงองค์ประกอบภายในเลย แต่ศาลกลับมีใ้เอาเรื่องการครอบครองมาเป็นหลักในการวินิจฉัยความผิดฐานลักทรัพย์ กลับข้ามขั้นตอนไปวินิจฉัยถึงเจตนาของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการวินิจฉัยที่ผิดไปจากตรงสร้าง ความรับผิดทางอาญา

ความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 มีองค์ประกอบความผิด เหมือนกับความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 แต่ได้จัดแบ่งหมวดหมู่ความผิดฐานลักทรัพย์ในกฎหมายลักษณะอาญาเดิมขึ้นใหม่โดยจัดแบ่งความผิดฐานลักทรัพย์และความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ซึ่งถือเป็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยปริยายเฉพาะ คือการฉกฉวยเอาซึ่งหน้าไว้ในหมวดเดียวกัน เป็นหมวดแรกในบรรดาความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ทั้งหมด เพราะถือว่าเป็นความผิดทางอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงพอ กัน และในขณะเดียวกันก็ปรั่งแต่งโทษไว้ในมาตรา 334 ให้ครอบคลุมยิ่งกว่าโทษค่าเดิมที่เคยมีอยู่ในมาตรา 228 กฎหมายลักษณะอาญาเดิม โดยบัญญัติให้ครอบคลุมถึงมาตรา 289 ที่เคยเป็น บทอธิบายมาตรา 288 กฎหมายลักษณะอาญาเดิมด้วย และจัดความผิดฐานลักทรัพย์ประกอบด้วยเหตุฉกรรจ์ทั้งหลายที่กระจัดกระจายอยู่ในหลายมาตราของกฎหมายลักษณะอาญาเดิม เป็นมาตราเดียวกันตามประมวลกฎหมายฉบับปัจจุบัน แต่องค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะอาญาเดิม กับประมวลกฎหมายอาญานี้ไม่แตกต่างกัน คือ

(1) องค์ประกอบความผิดในส่วนการกระทำคือการเอาไปหมายความว่า ต้องเป็นการเอาทรัพย์สินไปจากการครอบครองของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ในลักษณะที่เป็นการทำร้ายกรรมสิทธิ์และการครอบครองในทรัพย์สินที่ถูกกระทำ และเป็นเอาไปโดยไม่มีอำนาจ ครอบงำด้วยกฎหมาย การเอาไปจึงประกอบด้วยมีผู้อื่นครอบครองทรัพย์สินในขณะเอาไปและมีการเอาไปจากการครอบครอง นอกจากนั้นการเอาไปจากการครอบครอง ยังได้มีความเห็นว่าจะต้องมีการก่อการครอบครองใหม่ของผู้กระทำความผิดขึ้นด้วย¹⁴

การครอบครองในความผิดฐานลักทรัพย์เป็นอย่างไร การครอบครองเป็นสาระสำคัญอันหนึ่งในความผิดฐานลักทรัพย์ เนื่องจากเป็นส่วนประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ แต่ปัญหาว่าการครอบครองคืออะไรในประมวลกฎหมายอาญามีได้วิเคราะห์ไว้แต่ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 4 ลักษณะ 3 ซึ่งว่าด้วยการได้สิทธิครอบครองตั้งแต่มาตรา 1367 ถึงมาตรา 1386 ซึ่งทำให้เกิดแนวความคิดออกไป 2 แนวว่า การครอบครองทางอาญานั้นเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการครอบครองที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ดังที่กล่าวมาแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴คดีพิค ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2535) หน้า 136.

ทฤษฎีการครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1367 ซึ่งกล่าวถึงสิทธิครอบครอง ซึ่งถ้อยคำในต้นบทภาษาอังกฤษใช้คำว่า *possessory* ซึ่งหมายความว่าเกี่ยวกับการครอบครอง มีการครอบครอง แต่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 มีคำบัญญัติให้ชัดเจนว่าเป็น "การเอาทรัพย์สินไปจากการครอบครองของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยก็ตามแต่ เป็นที่เข้าใจว่าองค์ประกอบของความผิดฐานนี้ คือ การเอาทรัพย์สินไปจากการครอบครองของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย แม้ในต้นบทจะบัญญัติว่าผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ไม่ได้กล่าวว่าทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีการครอบครอง แม้จะไม่ถึงกับต้องมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็ตาม เช่น ทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของไม่เป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดตามมาตรา 334 ศาลคอมมอนลอร์ก็กล่าวถึงการครอบครองในลักษณะนี้ด้วยเช่นกัน ได้แก่ การยึดถือ ควบคุมดูแล หรือพิทักษ์รักษาทรัพย์สินแต่ไม่มีอำนาจที่จะหากับทรัพย์สินได้เต็มที่ เช่น แม่ครัวมีหน้าที่ทำครัวและดูแลทรัพย์สินที่อยู่ในครัว เช่น ช้อน ส้อม ถ้วยชาม สิ่งของเหล่านี้ถือว่าอยู่ในความดูแลของแม่ครัวแต่แม่ครัวไม่มีสิทธิครอบครอง สิทธิครอบครองยังอยู่ที่เจ้าของการควบคุมดูแลอาจกระทำโดยผู้ครอบครองถ้าผู้ครอบครองนั้นดูแลทรัพย์สินในครอบครองด้วยตนเอง และอาจกระทำโดยบุคคลอื่นถ้าผู้ครอบครองให้ผู้อื่นดูแล แต่อย่างไรก็ดีการครอบครองอาจครอบคลุมถึงการควบคุมดูแลด้วยแต่การควบคุมดูแลไม่อาจคลุมถึงสิทธิครอบครอง¹⁵ อย่างไรก็ตามเป็นการควบคุมดูแล อย่างไรก็ตามเป็นสิทธิสิทธิครอบครองเป็น

¹⁵เชษษฐ วีระพัฒนา, "ความผิดฐานลักทรัพย์," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2494), หน้า 11.

ข้อเท็จจริงที่ต้องพิจารณาเป็นเรื่องราว ไป เช่น

ก เจ้าของบ้านเลี้ยงอาหารค่ำ งาน ภาชนะต่างๆ ซึ่งอยู่บนโต๊ะอาหาร อยู่ในความครอบครอง (possessory) ของ ก แม้ตลอดเวลาดังของเหล่านั้นจะ อยู่ในความควบคุมดูแล (custody) ของแขกหรือคนรับใช้ก็ตาม หรือ

ก เป็นพนักงานของธนาคาร เมื่อมีลูกค้าธนาคารนำเงินมาฝากที่ ก แม้ ก เป็นผู้รับเงินนั้นและเก็บรักษาไว้เงินนั้นอยู่ในความควบคุมดูแลของ ก (custody) แต่อยู่ในความครอบครอง (possessory) ของธนาคาร

การลักทรัพย์หรือการเอาไปที่จะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์นั้น ทรัพย์ต้อง อยู่ในความครอบครองของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ถ้าทรัพย์ไม่อยู่ในความครอบครองของ ใคร เช่น ทรัพย์ที่เจ้าของสละกรรมสิทธิ์ หรือทรัพย์ไม่มีเจ้าของ การเอาไปนั้น ก็ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ และทรัพย์ที่อยู่ในความครอบครองนี้จะต้องอยู่ในความ ครอบครองของผู้อื่นถ้าอยู่ในความครอบครองของผู้เอาไปแล้ว ก็ไม่เป็นความผิดฐาน ลักทรัพย์เช่นกัน แต่จะเข้าองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ส่วนการควบคุมดูแล (custody) ไม่ใช่สาระสำคัญแม้ทรัพย์นั้นจะอยู่ในความควบคุม และผู้ควบคุมอนุญาต ำให้คนอื่นเอาไปหรือผู้ควบคุมนั้นเอาไปเสียเองการเอาไปนั้นก็มีความผิดฐานลักทรัพย์ ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้ควบคุมมิได้อนุญาตให้เอาไป แต่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง อนุญาตให้เอาไป การเอาไปนั้นก็ไม่เป็นความผิด

การครอบครองในทางอาญา ไม่จำเป็นต้องจับต้องตัวทรัพย์ยึดถือเอาไว้ ในมือเสมอไป เช่น เกี่ยวกับการครอบครองในทางแพ่ง การยึดถือในการครอบครองนี้ หมายถึง การหวงกันตามควรแก่พฤติการณ์และสภาพของทรัพย์สินซึ่งคนทั่วไปยอมรับรู้ เช่น ทรัพย์สินที่อยู่ในบ้านแม้เจ้าของบ้านมิได้จับต้องยึดถือทรัพย์ไว้ตลอดเวลา ก็ถือว่า

ทรัพย์ที่อยู่ในบ้านอยู่ในความครอบครองของเจ้าของบ้าน สัตว์เลี้ยงที่ปล่อยหาหากิน
 เอง ได้แก่ ไร กระบือ เจ้าของไม่จำเป็นต้องควบคุมสัตว์นั้นตลอดเวลา ก็ยังถือว่าอยู่
 ในความครอบครองของเจ้าของสัตว์นั้น¹⁶ และการครอบครองนั้นไม่จำเป็นต้องได้
 ควบคุมทรัพย์นั้นเสมอไป และผู้ควบคุมดูแลทรัพย์นั้นอาจไม่ได้ครอบครองก็ได้
 ดังนั้นการครอบครองจึงอาจครอบครองเฉพาะโดยไม่ได้ดูแลทรัพย์นั้นแต่ที่ไม่ได้ควบคุม
 ดูแลนี้อาจมอบให้ผู้อื่นควบคุมดูแลแทนหรือปล่อยให้ทรัพย์อยู่โดยปราศจากการเฝ้าระวัง
 รักษา เช่น ไร กระบือ ที่กล่าวนมาแล้วข้างต้นที่เจ้าของปล่อยให้หาหากินตามธรรมชาติ
 แม้เจ้าของมิได้ควบคุมดูแลแต่ก็มีการครอบครองอยู่ แม้จะพลัดหลงไปบ้าง เจ้าของ
 ก็ยังไม่ขาดกรรมสิทธิ์ แต่ก็อาจเป็นทรัพย์สินที่หายจากการครอบครองของเจ้าของได้
 เช่น ไร กระบือที่พลัดออกไปจากฝูง แต่ถ้าทรัพย์นั้นยังอยู่ในภาวะที่เจ้าของติดตาม
 เอาคืนได้ก็ไม่ใช่ทรัพย์สินหาย ถ้าผู้ใดเอาไปก็มีความผิดฐานลักทรัพย์¹⁷ การครอบ
 ครอบครองว่าเป็นสิ่งทรมทรัพย์หรือสิ่งทรมทรัพย์เป็นรายไป

อย่างไร เป็นการครอบครองทรัพย์ในความผิดฐานลักทรัพย์นั้นมีความเห็น
 ของนักนิติศาสตร์แตกต่างกัน บ้างก็ว่าต้องมีอำนาจเหนือทรัพย์นั้นอย่างเจ้าของได้แก่

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶ จิตติ คิงส์กิติย์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 และภาค 3,
 หน้า 2282.

¹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 454/2457

Sir James F. Stephen นักนิติศาสตร์ของอังกฤษได้กล่าวว่าสิ่งอันเคลื่อนที่ไ้จะเรียกได้ว่าอยู่ในความครอบครองของบุคคลใดได้ เมื่อบุคคลนั้นอยู่ในสถานะที่จะถือได้ว่าเขามีอำนาจที่จะหาแก่สิ่งของนั้นในฐานะอย่างเจ้าของซึ่งขวางมิให้ผู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น¹⁸

บ้างก็เห็นว่าต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 คือ การยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนาถือเพื่อคนสิทธิ ครอบครองกับการครอบครองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและที่ศาลฎีกาฎหมายต่างประเทศกล่าวว่าการครอบครองในทางอาญาต่างกับครอบครองในทางแพ่งนั้น หมายความว่าครอบครองในทางอาญาหมายความว่าถึงอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้ (pourvoir de fait de disposer de la chose) คือ ไม่จำเป็นต้องครอบครองอย่างเจ้าของ เช่น ขโมย หรือลูกจ้างก็มีการครอบครองได้ และตามกฎหมายเยอรมัน Manual of German law II อธิบายว่าลักทรัพย์ คือการเอาทรัพย์สินไปจากการดูแลรักษา (custody) ซึ่งหมายความว่าถึงการครอบครองโดยยึดถือตัวทรัพย์สิน (physical possession) ไม่จำเป็นต้อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁸เชษตัญญู วีระพัฒนะ, ความผิดฐานลักทรัพย์, หน้า 37.

เป็นการครอบครองตามกฎหมาย (legal possession) แต่การที่คนงานเอาของหรือเครื่องมือที่คนถืออยู่ไป เป็นลักทรัพย์ เพราะถือว่าทรัพย์นั้นอยู่ในความดูแลรักษาของนายโดยถือว่า นายเป็นผู้ครอบครอง คนใช้เป็นแต่เพียงผู้ยึดถือ แต่ตามกฎหมายเยอรมันเรียกการยึดถือของคนใช้ เช่นนี้ว่าคนใช้เป็นผู้ครอบครอง (possessory servant -Besitzdiener) จึงทำให้เข้าใจว่าครอบครองทางแพ่งต่างกับทางอาญา แต่การครอบครองตามกฎหมายไทยมิได้เป็นเช่นนั้น¹⁹

บ้างก็เห็นว่า การครอบครองทางอาญามีลักษณะแตกต่างไปจากการครอบครองตามกฎหมายแพ่ง แต่หมายถึงอำนาจที่จะจัดการทรัพย์สินได้ดังปรารถนาแท้จริง การครอบครองนี้จึงมิใช่การครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การครอบครองตามประมวลกฎหมายอาญาจะต้องประกอบด้วยมีการใช้อำนาจปกครองทรัพย์นั้นอยู่ตามความเป็นจริง โดยการใช้ความสามารถที่จะจัดการทรัพย์ของเขาได้โดยดูจากลักษณะของทรัพย์จารีตประเพณีในการรักษาทรัพย์ และวิธีการคุ้มครองดูแลทรัพย์นั้นๆ และต้องมีเจตนาที่จะครอบครองทรัพย์นั้น²⁰

กล่าวโดยสรุปความเห็นของนักนิติศาสตร์ต่างกัน คือ ฝ่ายแรกเห็นว่าการครอบครองนั้นต้องมีภาระที่จะยึดถือทรัพย์และเจตนาที่จะยึดถือทรัพย์นั้น เพื่อคนตามกฎหมายแพ่ง และอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการครอบครองนั้นเป็นการยึดถือทรัพย์ตามความ

¹⁹จิตติ คิงส์กัทธิย์, คำอธิบายกฎหมายอาญภาค 2-3 , หน้า 2281.

²⁰หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญภาค 2-3, หน้า 41.

เป็นจริงและมีอำนาจเด็ดขาดที่จะจัดการทรัพย์สินนั้นได้

การเอาไปจากการครอบครองนั้น มีความเห็นต่างกัน 2 ประการ คือ

(1) ความเห็นในทางตำราถือว่าการเอาไปสำเร็จบริบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้กระทำได้ไปซึ่งการครอบครองนั้น คือ มีอำนาจแท้จริงเหนือทรัพย์สิน ซึ่งต้องพิจารณาจากจารีตประเพณีลักษณะของทรัพย์สิน ความสามารถที่จะชักชวนมาให้ผู้อื่นเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ระยะทางห่างไกลระหว่างผู้ครอบครองเดิมกับทรัพย์สิน ซึ่งการเอาไปนั้นอาจสมบูรณ์ได้โดยมิได้แตะต้องทรัพย์สินเลย เช่น วิธิล้อเอาสัตว์ไป ดังนั้นการที่ผู้กระทำแตะต้องหรือฉวยทรัพย์สิน แต่มิทันได้ครอบครองอย่างแท้จริงจึงมิใช่การเอาไป เช่น การย้ายเงินรางวัลพนักงานเสิร์ฟจากจานอาหารของคนอื่นไปไว้ที่จานอาหารของตนเอง การเปลี่ยนนามบัตรที่ห่อของขวัญให้เข้าใจผิดว่าเป็นของอีกคนหนึ่ง แม้จะทำให้ทรัพย์สินเคลื่อนที่ และเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็ไม่มีการครอบครองเงินและนามบัตรนั้นจึงยังไม่มีการเอาไปไม่เป็นการลักทรัพย์²¹ นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าการเอาไปสำเร็จบริบูรณ์ เมื่อการครอบครองเก่าหมดไป และการครอบครองใหม่เข้าแทนที่²²

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²¹ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, "ความผิดฐานลักทรัพย์," วารสารนิติศาสตร์ , 16 (กุมภาพันธ์ 2539) : 25-57.

²²คณิศ ฅ นคร ,กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 140.

(2) ความเห็นของศาล ถือว่าจะมีการเอาไปต่อเมื่อได้มีการพาทรัพย์สินนั้นเคลื่อนที่ คือ เคลื่อนที่จากที่นั้นทุกว จุด และเมื่อได้เคลื่อนที่แล้วแม้จะเอาทรัพย์สินกลับมาไว้ที่เดิมก็ไม่ทำให้ความผิดที่สำเร็จแล้วเปลี่ยนแปลงไป แม้จะยังไม่ได้รับการครอบครองอย่างเด็ดขาด เช่น ลักทรัพย์ รถยนต์เคลื่อนที่ไปแล้วแต่เครื่องยังไม่ติด พยายามพยายามแล้วเป็นความผิดสำเร็จ²³ หรือจาเลยคัสสายโทรศัพท์ออกและยกเครื่องโทรศัพท์ของผู้เสียหายจากที่เดิมมาไว้กลางห้อง เพื้อผู้เสียหายมาพบเข้าจึงวางเครื่องโทรศัพท์ไว้ที่พื้นห้องแล้วหลบหนีไป แม้จะนำเครื่องโทรศัพท์ออกนอกห้องไม่ได้เป็นการเอาทรัพย์สินไปแล้วเป็นความผิดสำเร็จไม่ใช่แค่พยายามลักทรัพย์²⁴

การที่จะมีความผิดฐานลักทรัพย์สำเร็จจะต้องมีการทำให้ทรัพย์สินเคลื่อนที่หรือไม่ยังมีข้อโต้แย้งกันอยู่ ตาม Larceny Act ของอังกฤษ บัญญัติการเอาไปว่า take and carry away และบัญญัติไว้ต่อไปว่า take คือ obtain possession ซึ่งหมายถึงเป็นการเอาไปจากการครอบครอง เช่นเดียวกับความผิดฐานลักทรัพย์ของไทยส่วน carry away คือทำให้ทรัพย์สินนั้นเคลื่อนที่จากทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ถ้าเป็นสิ่งที่ผูกมัดกับที่ที่ต้องได้แยกออกจากสิ่งผูกมัดเสียก่อน²⁵

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³คำพิพากษาฎีกาที่ 1403/2514

²⁴คำพิพากษาฎีกาที่ 2074/2514

²⁵จิตติ ตึงศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 และภาค 3,

กฎหมายเยอรมัน Manual of German Law II no. 109 p.108

อธิบายคำว่าเอาไป "taking away" ว่าเป็นการเข้าถือเอา seizure and acquisition of custody ซึ่งก็ต้องแล้วแต่รูปคดี²⁶

ในการวินิจฉัยความผิดฐานลักทรัพย์ของศาลไทยนั้น ศาลก็มีได้ถือความเห็นทางคารา หรือ ความเห็นของศาลอย่างเคร่งครัด แต่คงวินิจฉัยให้เหมาะสมกับลักษณะสภาพของทรัพย์ด้วย เนื่องจากถ้าถือเคร่งครัดตามคารา การนำทรัพย์เคลื่อนที่แต่ยังไม่ได้รับการครอบครองไปตามคำพิพากษาฎีกาที่ 2074/2514 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เป็นเพียงพยายามกระทำความผิดเท่านั้น หรือถ้าถือตามความเห็นของศาลฎีกาอย่างเคร่งครัด การเปลี่ยนนามบัตรของขวัญ หรือ เคลื่อนย้ายเงินรางวัลของพนักงานเสิร์ฟ เป็นการพาทรัพย์เคลื่อนที่แล้ว เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ การพาทรัพย์เคลื่อนที่ที่จะถือว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ แนวการวินิจฉัยของศาลดูจากลักษณะของทรัพย์ และลักษณะแห่งการเอาไป เช่น มารดาจำเลยซึ่งเป็นผู้ครอบครองบ้านประจำได้อุญาคาให้จำเลยนำบ้านประจำดังกล่าวไป แม้บ้านประตุนั้นจะเป็นของผู้เสียหาย แต่จำเลยเอาไปโดยความยินยอมของมารดาซึ่งเป็นผู้ครอบครองทรัพย์ ไม่ได้ถือว่าเป็นการเอาทรัพย์ไปจากการครอบครองของผู้อื่น อันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานลักทรัพย์ การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์²⁷

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2320.

²⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1376/2522

ข้อสังเกตความคำพิพากษาฎีกานี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าไม่ถือว่าเป็นการเอาไปจากความครอบครองของผู้อื่นในกรณีนี้ เจ้าของทรัพย์สินถือว่าเป็นผู้อื่นหรือไม่ ตามข้อเท็จจริงก็ต้องถือว่า เจ้าของทรัพย์สินนั้น เป็นผู้อื่นซึ่ง เป็นองค์ประกอบของความผิดฐานลักทรัพย์แล้ว แต่การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดนั้น คงเนื่องจากจำเลยได้เอาทรัพย์สินไปจากความครอบครองของมารดาจำเลยซึ่ง เป็นผู้ยึดถือในขณะนั้นโดยได้รับความยินยอมนั่นเอง

เนื่องจากความเห็นทางศาลฎีกาและความเห็นของศาลฎีกา ยังไม่สามารถสรุปให้แน่ชัดว่า การครอบครองทางอาญานั้นเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการครอบครองตามกฎหมายแพ่งหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากความเห็นทางวิชาการแต่ละฝ่ายก็มีข้ออ้าง ข้อสนับสนุนความคิดของตนเอง อีกทั้งคำพิพากษาฎีกาเองก็ตัดสินกลับมา จึงยังไม่สามารถหาบรรทัดฐานที่แน่นอนได้ จึงต้องศึกษาคำพิพากษาในความผิดแต่ละฐานในข้อเท็จจริงต่างวาระประกอบกับทฤษฎีการครอบครอง เพื่อวิเคราะห์หาข้อสรุปในการหาความหมายของคำว่าครอบครองในแต่ละฐานความผิดต่อไป

1.3 ลักษณะการครอบครองความผิดฐานลักทรัพย์ โดยแบ่งตามแนวคำพิพากษาฎีกา

1.3.1 กรณีมีการยึดถือทรัพย์สิน (detention) แทนผู้อื่น

กรณียึดถือทรัพย์สินแทนผู้อื่น เช่น ลูกจ้าง คนใช้ คนงาน เสมียน พนักงานที่ยึดถือทรัพย์สินของนายจ้างอยู่ในมือ ข้าราชการที่ยึดทรัพย์สินของทางราชการ ถ้าถือว่าการครอบครองในลักษณะนี้จะต้องมีเจตนายึดถือเพื่อคนตามกฎหมายแพ่ง เมื่อผู้ยึดถือเอาทรัพย์สินนั้นไป ก็จะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์เท่านั้น เนื่องจากผู้ยึดถือต้องมีการ

ยึดถือทรัพย์สิน เพื่อคนจึงไม่สามารถ เบียดบังทรัพย์สินที่คนยึดถือไว้ เพื่อตนเองนั้นได้ ความผิดฐานลักขโมยก็ไม่มีขึ้นได้ ดังนั้นจึงไม่อาจถือได้ว่าผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินแทนผู้อื่นมีเจตนายึดถือเพื่อคนได้ แต่ผู้ยึดถือทรัพย์สินแทนผู้อื่นสามารถ เป็นผู้ครอบครองได้โดยไม่มีสิทธิครอบครอง ซึ่งการยึดถือนั้น เป็นเพียงการปกครอง ดูแลรักษาทรัพย์สินแทนเจ้าของ (custody) เท่านั้น ซึ่งแนวความคิดนี้เป็นอย่างเดียวกับระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในกรณีนี้ถือว่าการครอบครองแท้จริงอยู่ที่นายจ้างหรือเจ้าของทรัพย์สิน หากลูกจ้างหรือผู้ยึดถือเอาทรัพย์สินนั้นไป ก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งการวินิจฉัยว่าการครอบครองอยู่ที่ผู้ใด จึงเป็นเรื่องแบ่งแยกว่าจำเลยมีความผิดฐานลักทรัพย์หรือลักขโมย

อย่างไรก็ดีกรณีระหว่างลูกจ้าง นายจ้าง หากเชื่อว่าลูกจ้างเป็นแค่ผู้ยึดถือทรัพย์สินของนายจ้างทุกกรณีไป แม้ในการกระทำตามหน้าที่ก็อาจมีกรณีที่ถือได้ว่าลูกจ้างเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินของนายจ้างเพียงแคื่อยึดถือไว้แทนนายจ้างเท่านั้น ซึ่งต้องแล้วแต่พฤติการณ์ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างว่า ลูกจ้างเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินถึงขนาดที่นายจ้างมอบการครอบครองให้ด้วยหรือไม่ ซึ่งแนวคำพิพากษาฎีกาส่วนใหญ่มิพากษาว่า หากมีการมอบหมายตามหน้าที่ถือว่านายจ้างได้มอบการครอบครองให้ลูกจ้างแล้ว ซึ่งถือว่าลูกจ้างเป็นผู้ครอบครองและมีสิทธิครอบครอง เมื่อลูกจ้างเอาทรัพย์สินนั้นไปก็มีความผิดฐานลักขโมย

ในกรณีที่คนอื่นส่งมอบเงินตราให้แก่ลูกจ้าง เพื่อส่งมอบแก่นายจ้าง แม้จะเป็นเงินตราที่อาจใช้เงินตราอื่นแทนได้ กรรมสิทธิ์ในเงินนั้นตกอยู่กับนายจ้างแล้ว เพราะการที่ลูกจ้างรับเงินไว้เป็นการรับไว้แทนนายจ้าง แต่การครอบครองเงินนั้นจะอยู่ที่นายจ้างหรือลูกจ้างเป็นเรื่องที่ต้องวินิจฉัยอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งศาลฎีกาได้

วินิจฉัยต่อมา ว่าลูกจ้างเก็บเงินจากลูกหนี้ของนายจ้างและเอาเงินที่เก็บได้ไปเสียก่อนส่งให้นายจ้างเป็นความผิดฐานยักยอก เพราะเงินอยู่ในความครอบครองของลูกจ้างจนกว่าจะได้ส่งมอบให้แก่ นายจ้าง ซึ่งการครอบครองเงินของลูกจ้างในกรณีนี้เป็นการยึดถือโดยเจตนายึดถือเพื่อคน หรือเป็นการครอบครองทรัพย์สินโดยมีอำนาจที่จะจัดการทรัพย์สินนั้นได้เอง ซึ่งถือว่ามี การครอบครองตามกฎหมายอาญาแล้วในกรณีเรื่องเงินตรานี้จะเห็นได้ว่าผู้ใดยึดถือครอบครองอยู่ก็ถือว่าเป็นการยึดถือเพื่อคน เพราะสามารถที่จะนำไปจับจ่ายใช้สอยได้เสมือนเป็นเงินของคนแม้ว่าเป็นเงินของบุคคลอื่นก็ตาม ซึ่งในเรื่องเงินตราจึงเป็นข้อยกเว้นและได้บัญญัติกฎหมายแห่ง มาตรา 672 ซึ่งบัญญัติวิธีเฉพาะการฝากเงินไว้ดังนี้

มาตรา 672 ถ้าฝากเงิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้รับฝากไม่พึงต้องส่งคืนเป็นเงินทองตราอันเดียวกับที่ฝาก แต่จะต้องคืนให้ครบจำนวน

อนึ่ง ผู้รับฝากจะเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้ก็ได้ หากแต่จำต้องคืนเงินให้ครบจำนวนเท่านั้น แม้ว่าเงินที่ฝากนั้นจะได้สูญหายไปด้วยเหตุสุจริตก็ตาม ผู้รับฝากจำต้องคืนเงินเป็นจำนวนดังว่านั้น

ดังนี้ ความมาตรา 672 มีได้บัญญัติให้ใช้บังคับเฉพาะผู้ฝากและผู้รับฝากเท่านั้นกรณีเมื่อมีผู้อื่นฝากเงินให้แก่อีกผู้หนึ่ง ผู้รับฝากก็ตกอยู่ภายใต้บังคับความ มาตรา 672 ด้วยซึ่งจะนำเงินนั้นออกใช้สอยก็ได้แต่ต้องคืนให้ครบจำนวน ฉะนั้นในเรื่องการครอบครองเงินที่ฝากไว้นี้ สามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นการครอบครองอย่างมีเจตนายึดถือเพื่อคนตามกฎหมายแห่ง เพราะถือว่าผู้รับฝากนั้นยึดถือเงินที่รับฝากอย่าง เป็นของคน และมีอำนาจที่จะจัดการทรัพย์สินนั้นได้โดยสามารถนำเงินที่

รับฝากออกใช้สอยก่อนได้แล้วจึงคืนให้เจ้าของอย่างเต็มจำนวน

ในเรื่องเอาทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของนายจ้างหรือลูกจ้างนี้กรณี
ที่นายจ้างใช้ลูกจ้างเอาเช็คไปขึ้นเงิน ความกฎหมายอังกฤษและอเมริกาถือว่าถ้าลูก
จ้างเอาเช็คไปเสียเป็นหลักทรัพย์ แต่ถ้าขึ้นเงินได้แล้วจึงเอาเงินนั้นไปกลับเป็น
ความผิดฐานยักยอก²⁸

และในเรื่องนี้ของไทยได้มีคำพิพากษาที่มีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกับเรื่องนี้
โดยศาลวินิจฉัยว่าจำเลยนำสินค้าของโจทก์ไปส่งให้แก่ลูกค้าของโจทก์และได้รับเช็ค
ชำระค่าสินค้า แต่กลับนำเช็คไปขายแล้วนำเงินไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว เสียไม่
มีความผิดฐานยักยอกเงินที่จำเลยนำเช็คไปขายได้มา คงมีความผิดฐานยักยอกเช็ค
เท่านั้น²⁹ เท่ากับศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยมิได้ครอบครองเงินแทนโจทก์ แต่ได้
ครอบครองเช็คแทนโจทก์เท่านั้น เมื่อจำเลยเอาเช็คไปเสียจึงเป็นการเบียดบังเอา
ทรัพย์สินของโจทก์ ซึ่งจำเลยได้ครอบครองอยู่ จึงเป็นการกระทำความผิดฐานยักยอก
การที่กฎหมายอังกฤษและอเมริกาถือว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์นั้น เนื่องจากเป็น
การที่นายจ้างใช้ให้ลูกจ้างนำเช็คไปขึ้นเงิน กรณีนี้การครอบครองเชิคนั้นจึงยังอยู่ที่
นายจ้าง ลูกจ้างเอาไปจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์ไม่ใช่อัยยอก แต่คำพิพากษานี้ไม่
ปรากฏว่ามีการมอบหมายให้ลูกจ้างนำเช็คไปขึ้นเงิน แต่การที่ลูกค้าส่งมอบเช็คชำระ

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2293.

²⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2419/2519

ราคาค่าสินค้าให้แก่ลูกจ้างโรงทก ทั้งนี้ถือว่าการครอบครองเชีคนั้นอยู่ที่ผู้ระหว่าง
 จาเลขซึ่ง เป็นลูกจ้างกับโรงทกซึ่งเป็นเจ้าของสินค้า ความเห็นของผู้เขียนเห็นว่าเป็น
 การที่จาเลขได้รับเชีชำระหนี้ค่าสินค้ามาในฐานะตัวแทนของโรงทก การครอบครอง
 เชีจึงเป็นการครอบครองแทนโรงทก สิทธิครอบครองยังอยู่กับโรงทก เมื่อจาเลข
 เอาเชีไปขึ้นเงินเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียเอง ทั้งนี้จึงควรมีความผิดฐานลักทรัพย์
 มิใช่ยกยอก เพราะลักษณะของการครอบครองเชีของลูกจ้างนั้น เป็นเพียงการยึดถือ
 เท่านั้น ไม่มีเจตนาเพื่อคนแต่อย่างใด

คำพิพากษาฎีกา เรื่องการครอบครองหรือการยึดถือทรัพย์สินแทนผู้อื่นนั้นศาล
 ฎีกาได้วินิจฉัยเอาว่าพอจะแบ่งเป็นประเภทได้ ดังนี้

ก . กรณีถือว่าการครอบครองทรัพย์สินอยู่ที่นายจ้าง

กรณีที่นายจ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินแต่ได้มอบทรัพย์สินนั้นให้ลูกจ้างดูแลหรือให้
 ครอบครอง และลูกจ้างนั้นได้เป็นผู้ยึดถือครอบครองทรัพย์สินอยู่กรณีนี้จะถือว่าสิทธิครอบ
 ครองในทรัพย์สินอยู่ที่ผู้ใด หากจะถือว่าผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนาที่จะยึดถือเพื่อคนตาม
 กฎหมายเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินแล้ว กรณีนี้ลูกจ้างก็จะเป็นผู้ครอบครองไม่ได้ เนื่อง
 จากมิได้มีเจตนาที่จะยึดถือทรัพย์สินเพื่อคน แต่เป็นการยึดถือทรัพย์สินแทนนายจ้างเท่านั้น
 ซึ่งแนวคำพิพากษาฎีกาในส่วนนี้ก็ได้รับวินิจฉัยตามหลักนี้ว่าการครอบครอง (possessory)
 อยู่ที่นายจ้าง ลูกจ้างเป็นเพียงผู้ดูแลรักษาทรัพย์สิน (custody) แทนนายจ้างเท่านั้น
 การครอบครองทรัพย์สินยังอยู่ที่นายจ้าง เมื่อลูกจ้างเอาทรัพย์สินนั้นไปจากความครอบครอง
 ของนายจ้าง จึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์มิใช่ยกยอก ซึ่งคงเป็นผลมาจากการได้
 รับอิทธิพลของกฎหมายคอมมอนลอว์ และเหตุที่ศาลพิพากษาเช่นนี้คงเนื่องมาจากการ
 ครอบครองทรัพย์สินของลูกจ้างเป็นไปตามหน้าที่แต่ไม่มีอำนาจที่จะจัดการทรัพย์สินได้อย่าง

นายจ้างซึ่งเป็นเจ้าของแท้จริง แม้นายจ้างจะมีได้ปกครองทรัพย์สินอยู่ตามความเป็นจริงก็ตาม ก็ว่านายจ้างเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินตามกฎหมาย เช่น จ่าเลขทั้งสองเป็นลูกจ้างของกรมชลประทาน ได้รับความสั่งให้ไปควบคุมเครื่องต้นน้ำ น้ำมันยังอยู่ในความครอบครองของกรมชลประทาน เมื่อจ่าเลขทั้งสองเอาไปขายจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์³⁰ จ่าเลขเป็นลูกจ้างรายวันของเทศบาลโดยจ่าเลขที่ 1 มีหน้าที่ขับรถยนต์บรรทุกคนงานไปทำการล้างและซ่อมท่อระบายน้ำ จ่าเลขที่ 2 เป็นคนล้างและซ่อมท่อ จ่าเลขทั้งสองร่วมกันเอาน้ำมันเบนซินไปจากของรถยนต์คันที่จ่าเลขที่ 1 ขับ แล้วเอาไปขายให้จ่าเลขที่ 3 การกระทำของจ่าเลขทั้งสองเป็นความผิดฐานลักทรัพย์³¹ เจ้าของเรือสั่งให้ลูกจ้างนำเรือพร้อมด้วยอวน และเครื่องใช้ออกไปจับปลาในทะเลตามหน้าที่ มีระยะเวลา 2 วัน และเมื่อจับปลาเสร็จต้องนำเรือกลับมา เมื่อลูกจ้างกับพวกได้ร่วมกันนำเอาเรือและอวนกับสิ่งของเครื่องใช้ไปซุกซ่อนแล้วบอกขายโดยเจตนาทุจริตจึงเป็นการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์³²

คำพิพากษาฎีกาเหล่านี้จะเห็นได้ว่า ลูกจ้างเป็นผู้ยึดถือทรัพย์สินไว้และศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าการครอบครอง (possessory) ทรัพย์สินนั้นอยู่ที่เจ้าของทรัพย์สิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁰คำพิพากษาฎีกาที่ 950/2530

³¹คำพิพากษาฎีกาที่ 229/2510

³²คำพิพากษาฎีกาที่ 1954-1925/2514

จำเลย เป็นเพียงผู้ดูแลรักษาทรัพย์สิน (custody) แทนนายจ้างเท่านั้น การยึดถือทรัพย์สินของจำเลยตามคำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้ จึงไม่ใช่การยึดถือเพื่อคนตามกฎหมายแพ่ง แต่เป็นการยึดถือทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของนายจ้าง ไม่ใช่การยึดถือเพื่อคนแต่อย่างใด เมื่อจำเลยเอาทรัพย์สินไป จึงถือว่าเป็นการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ไม่ใช่ขโมยทรัพย์สินของนายจ้าง เพราะคนไม่ได้มีการครอบครองทรัพย์สินของนายจ้างแต่อย่างใด

ข. กรณีฝากทรัพย์สินให้ยึดถือแทนชั่วคราว

กรณีนี้ เป็นการฝากทรัพย์สินให้ยึดถือแทนชั่วคราวแต่เจ้าของทรัพย์สินยังอยู่ในบริเวณเดียวกันกับทรัพย์สินนั้น เช่นเดียวกับกรณีนายจ้างลูกจ้างแม้ผู้รับฝากจะมีการยึดถือทรัพย์สินไว้ถือว่าเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สิน แต่ก็ไม่ได้ถือเป็นผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง เนื่องจากเจ้าของทรัพย์สินยังมีเจตนาเหนือทรัพย์สิน สิทธิครอบครองยังอยู่กับเจ้าของทรัพย์สิน เมื่อผู้รับฝากเอาทรัพย์สินนั้นไปจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์ไม่ เป็นความผิดฐานขโมยออก เช่น ผู้เสียหายและจำเลยไปซื้อพริกด้วยกัน ขณะที่ผู้เสียหายกำลังล้มลงเลือกพริกอยู่จำเลยบอกผู้เสียหายว่าเงินในกระเป๋าจะตกพร้อมกับหยิบห่อเงินจากกระเป๋าแล้วหนีของผู้เสียหายมาถือไว้ เมื่อเงยหน้าขึ้นปรากฏว่าจำเลยเอาเงินของผู้เสียหายหลบหนีไปเสียแล้ว เป็นความผิดฐานลักทรัพย์³³ จำเลยกับผู้เสียหายทนาย

³³คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 370/2521

เรือเมล์ไปด้วยกันผู้เสียหายจะไปห้องน้ำจึงฝากกระเป๋าให้จ่าเลยช่วยถือแทนจ่าเลย
 ลอบเปิดกระเป๋าถือซึ่งผู้เสียหายฝากไว้แล้วเอาสร้อยกับธนบัตรไป จ่าเลยมีความผิ
 ฐานลักทรัพย์³⁴

ค. กรณีมีการยึดถือแทนแต่ศาลวินิจฉัยว่าการครอบครองไม่ได้อยู่ที่
 เจ้าของทรัพย์

กรณีที่ยึดถือทรัพย์แทนเจ้าของทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นการยึดถือทรัพย์ของ
 ลูกจ้างแทนนายจ้าง หรือการยึดถือทรัพย์แทนเจ้าของทรัพย์ชั่วคราวศาลฎีกาได้
 วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานว่าการครอบครองยังอยู่ที่เจ้าของทรัพย์ แต่ก็มีบางข้อเท็จ
 จริงที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าการครอบครองทรัพย์แทนนายจ้าง ผู้ที่ยึดถือแทนก็มีสิทธิ
 ครอบครองด้วย และเมื่อผู้นั้นเอาทรัพย์ก็ถือว่าเป็นการที่ผู้ครอบครองเบียดบังเอา
 ทรัพย์นั้นเป็นของตนจึงเป็นการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งแนวฎีกาลักษณะนี้มีเป็น
 ส่วนน้อย ส่วนความคิดผู้เขียนเองก็ยังไม่เห็นฟ้องด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาในแนวนี้
 แต่เห็นว่าการครอบครองทรัพย์ยังคงอยู่ที่เจ้าของทรัพย์ผู้ที่เอาไปควรมีความผิดฐาน
 ลักทรัพย์ การที่ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยออกมาว่าผู้ยึดถือทรัพย์เป็นผู้ครอบครองเมื่อเอา
 ทรัพย์ที่ตนครอบครองไปจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งมีข้อสังเกตว่ามีข้อเท็จจริงที่
 เจ้าของทรัพย์มอบความไว้ใจให้ผู้ยึดถือครอบครองแทนอย่างเป็นเจ้าของ และมี
 อำนาจปกครองทรัพย์ในขณะนั้นด้วย เช่น ได้รับมอบหมายให้เอากระเป๋าทรัพย์ของ
 นายจ้างออกไปให้พ้นจากที่วิวาทเพื่อความปลอดภัยแห่งทรัพย์ แล้วพาหนีไปเป็นการ

³⁴คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 179/2519

เบียดบังยักยอก³⁵ จับข้อมือผู้เสียหาย ผู้เสียหายทิ้งมือหลุดจากมือจำเลยนาฬิกา
ของผู้เสียหายสายหนึ่งเก่า เปื้อนมากขาดหลุดติดมือจำเลย ผู้เสียหายบอกจำเลยว่า
เก็บไว้ก่อนเดี๋ยวจะมาเอา ผู้เสียหายกลับมาขอคืนจำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้เอาไป
ใหม่ เป็นความผิดฐานลักทรัพย์³⁶ จำจำเลยข้อมรดกโดยจงท์ เป็นผู้ซื้ออะไหล่มา
ไปมอบให้จำเลยที่อยู่ข้อมรดกของจำเลยข้อมอยู่ราว 1 ปีจึงเสร็จ ถือว่ามอบหมายให้
จำเลยยึดถือครอบครองทรัพย์สินไว้ จำเลยเปลี่ยนเสื้อสูบเก่าแทนเสื้อสูบใหม่ของ
จงท์ เป็นยักยอก³⁷

คำพิพากษาทั้งสามฎีกาที่กล่าวมานี้ หากถือว่าลูกจ้างยึดถือทรัพย์สินแทนนาย
จ้างอยู่ก็ควรจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะการครอบครองทรัพย์สินดังกล่าวอยู่
กับนายจ้าง การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นยักยอกจะเป็นการวินิจฉัยกลับคำพิพากษา
ฎีกาที่ตัดสินมาแต่เดิมหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าศาลฎีกาคงถือว่าเป็นพฤติการณ์ที่เจ้าของ
ทรัพย์สินมอบการครอบครองให้ลูกจ้างแล้วการครอบครองจึงอยู่ที่ลูกจ้าง และอาจเป็น
เพราะเห็นว่าลูกจ้างมีอำนาจตามความเป็นจริงเหนือทรัพย์สินในขณะนั้นรถยนต์ในเวลานั้น
นายจ้างไม่สามารถครอบครองดูแลได้ การที่ศาลได้มีคำวินิจฉัยต่างกันออกไปทั้งสอง
แนวนี้ เหตุผลที่ศาลวินิจฉัยต่างกันออกไปเป็นเพราะข้อเท็จจริงที่ต่างกัน หรือเป็น

ศูนย์วิจัยทรัพย์สิน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁵คำพิพากษาฎีกาที่ 460/2512

³⁶คำพิพากษาฎีกาที่ 661/2501

³⁷คำพิพากษาฎีกาที่ 1636/2531

เพราะการตีความการครอบครองต่างกัน ซึ่งถ้าการครอบครองหมายความตามประมวลกฎหมายแพ่งก็ไม่สามารถที่จะวินิจฉัยความผิดเป็นความผิดฐานยักยอกทรัพย์ได้ เนื่องจากการครอบครองทรัพย์นั้นเป็นการยึดถือทรัพย์แทนผู้อื่นมาตั้งแต่ต้น จึงไม่สามารถที่จะมีเจตนายึดถือเพื่อตนได้เลย และตามคำพิพากษาฎีกาข้างต้นมีระยะเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องกับซึ่งระยะเวลาต่างว นั้นจะเป็นตัวแปรในการวินิจฉัยความผิดว่าการครอบครองอยู่ที่ใครและมีส่วนในการวินิจฉัยความผิดทั้งสองฐานนี้หรือไม่ จึงต้องศึกษาจากคำพิพากษาฎีกาซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 แนวว่าทรัพย์นั้นอยู่และไม่อยู่ในความครอบครองของเจ้าของทรัพย์ ดังนี้

(1) กรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าทรัพย์ยังอยู่ในความครอบครองของเจ้าของทรัพย์

แนวคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าทรัพย์ยังอยู่ในความครอบครองของเจ้าของทรัพย์ทั้ง ๆ ที่ทรัพย์มีค้ำอยู่ในความยึดถือของเจ้าของทรัพย์ในขณะนั้น แม้จะขาดการยึดถือไปแต่จะต้องมีข้อเท็จจริงที่พอฟังเป็นพฤติการณ์ของผู้ยึดถือว่า ยังมีเจตนาที่จะปกครองทรัพย์นั้นอยู่ เช่น กาลังออกติดตามค้นหาในระยะเวลาใกล้เคียงที่ปราศจากการยึดถือทรัพย์นั้น เช่น โศกหลุกไปกินข้าวในนาของ ค จ จับเอาเสียมยังอยู่ในวิสัยที่เจ้าของติดตามเอาคืนได้ จ ความผิดฐานลักทรัพย์ไม่เข้ายักยอก³⁸ กระบือของ ข หายจากที่เลี้ยง 1 ตัว รุ่งขึ้น ส จับกระบือได้เอากระบือไปซ่อนและเรียกค่าไถ่จาก ข. ที่กระบือหายและที่พบกระบือต่างกัน เป็นระยะทางเดินเข้าชั้วเพล ระยะ

³⁸คำพิพากษาฎีกาที่ 454/2457

เวลาและสถานที่ถือว่าอยู่ระหว่างเจ้าของที่ดินอยู่ ส มีความผิดฐานลักทรัพย์³⁹ จากเลขเอาถุงกระดาษใส่เงินของผู้เสียหายไป และหลังจากรู้ว่าลืมถุงกระดาษใส่เงินไว้ที่ร้านจากเลขเพียง 10 นาที คิดตามหาถุงกระดาษใส่เงินทันที ถือว่าผู้เสียหายยังครอบครองถุงกระดาษใส่เงินอยู่ จากเลขเอาไปจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์⁴⁰

(2) กรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าทรัพย์ไม่อยู่ในความครอบครองของเจ้าของทรัพย์แล้ว

มีคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าต่างออกไปว่า เมื่อทรัพย์ไม่อยู่ในความยึดถือของเจ้าของทรัพย์ในขณะนั้นแล้ว ถือว่าเจ้าของทรัพย์ไม่มีการครอบครองในตัวทรัพย์ แต่เป็นทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความยึดถือของเจ้าของทรัพย์แล้ว จึงถือว่าเป็นทรัพย์เสียหาย เมื่อมีการเอาทรัพย์ไป จึงมีความผิดฐานลักทรัพย์เสียหาย เช่น กระบือพลัดไป 3 ตัว อีก 10 วันจึงพบกระบือนั้นที่ จ.ค้อนเข้าฝูง มีความผิดฐานลักทรัพย์เสียหาย⁴¹ กระบือพลัดติดฝูงของ จ.ไป ค่อม่าอีก 4 วัน จึงมีผู้เห็น จ.เอากระบือนั้นไปซ่อน จ. มีความผิดฐานลักทรัพย์เสียหาย⁴² กระบือหายไปในเดือนเศษจึงพบซากกระบือถูก ช. จับไว้ฆ่าตายเสีย เป็นความผิดฐานลักทรัพย์เสียหาย⁴³

39คำพิพากษาฎีกาที่ 991/2475

40คำพิพากษาฎีกาที่ 2769/2534

41คำพิพากษาฎีกาที่ 384/2464

42คำพิพากษาฎีกาที่ 289/2465

43คำพิพากษาฎีกาที่ 1017/2475

การที่จะถือว่าทรัพย์สินยังอยู่ในความครอบครองของเจ้าของทรัพย์สินหรือไม่ นั้นจากคำพิพากษาฎีกาข้างต้นจะสังเกตได้ว่า การที่เจ้าของยังติดคามหาทรัพย์สินอยู่ และระยะเวลาที่ทรัพย์สินนั้นหายไป เป็นเวลาไม่นาน ยังถือว่าการครอบครองยังอยู่กับ เจ้าของทรัพย์สิน ส่วนระยะเวลาที่จะกำหนดว่านานหรือไม่ เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง เป็นเรื่องวาทะซึ่งตามคำพิพากษาข้างต้นระยะเวลา 1 วัน ศาลฎีกาถือว่าการ ครอบครองยังอยู่ที่ เจ้าของทรัพย์สิน แต่ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการสละที่แน่นอน เนื่องจากได้ มาจากการสังเกตตามคำพิพากษาบางส่วนเท่านั้น

1.3.2 การลักทรัพย์สินของผู้ที่ตายแล้ว

ปัญหาว่าทรัพย์สินของผู้ตายนั้นการครอบครองอยู่ที่ผู้ใด ความเห็นตามคำ พิพากษาฎีกา เห็นว่าผู้ที่เอาทรัพย์สินจากศพโดยทุจริตมีความผิดฐานลักทรัพย์สินซึ่งวินิจฉัย ว่า จำเลยกระทำความผิดถึงผู้ตายทางคู่สาวจึงเอาผิดารักคตหญิงคนตาย เมื่อหญิงตายแล้ว จำเลยเกิดเจตนาโลภเอาทรัพย์สินที่ศพไป เสียโดยทุจริต นอกจากจำเลยจะมีความผิด ฐานฆ่าคนตายแล้ว ยังมีความผิดฐานลักทรัพย์สินอีกกระทงหนึ่ง 44

การที่จะวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์สินหรือยักยอกนั้น โทษหลักที่ใช้ วินิจฉัยกันต่อมาจะพิจารณาว่าทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของผู้ใดถ้าอยู่ในความ ครอบครองของเจ้าของทรัพย์สินก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์สิน แต่ถ้าทรัพย์สินอยู่ในความ ครอบครองของผู้ดูแลรักษา ก็เป็นความผิดฐานยักยอกใน เรื่องนี้ได้มีความเห็นต่างออก

ไปจากคำพิพากษาฎีกา คือเห็นว่าจำเลยไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ กล่าวคือแม่ทรัพย์จะเป็นของหายาหของผู้ตายโดยผลของกฎหมาย แต่ในขณะที่ทรัพย์ปราศจากการครอบครอง การเอาทรัพย์ไปจึงไม่เป็นการทำร้ายการครอบครอง และไม่เป็นการเอาไปตามความหมายของความผิดฐานลักทรัพย์ แต่เป็นความผิดฐานยักยอก 45 เห็นว่าเมื่อคนตายแล้วและในขณะที่ตายทรัพย์ยังอยู่ติดกับศพ จะถือว่าศพมีการครอบครองได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าศพเป็นวัตถุที่ไม่มีชีวิตแล้ว เมื่อบุคคลใดตายทรัพย์มรดกต้องตกแก่ทายาททันทีโดยผลของกฎหมายถือว่าทายาทได้ไปซึ่งสิทธิในการครอบครอง แม้จะไม่ได้มีการยึดถือตัวทรัพย์นั้นเลยก็ตามการครอบครองในกรณีนี้จะนำความหมายของการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่ง คือ ต้องมีการยึดถือเพื่อตนมาใช้ไม่ได้ เพราะทายาทยังไม่มีกรยึดถือทรัพย์มรดกแต่อย่างใด และเมื่อไม่มีกรยึดถือก็ขาดเจตนาที่จะยึดถือทรัพย์เพื่อตนด้วย แต่ศาลฎีกาถือว่าการครอบครองนั้นตกไปอยู่กับทายาทแล้วทันทีที่เจ้าทรัพย์ตาย

1.3.3 ปัญหาการคาบเกี่ยวระหว่างการลักทรัพย์และการยักยอก

ทรัพย์สินหาย

ความผิดฐานลักทรัพย์ มาตรา 334 บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์

45 คณิศ ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 142.

ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินหาย มาตรา 352 วรรคสองบัญญัติความว่า ถ้าทรัพย์สินนั้นได้มาตกอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำความผิดเพราะผู้อื่นส่งมอบให้โดยสำคัญผิดไปด้วยประการใด หรือเป็นทรัพย์สินหายที่ผู้กระทำความผิดเก็บได้ ผู้กระทำต้องระวางโทษแต่เพียงกึ่งหนึ่ง

ตามมาตรา 352 วรรคสองเป็นเรื่องเก็บทรัพย์สินที่เป็นทรัพย์สินหาย แล้วเบียดบังเป็นของตนมีความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินหาย หลักเกณฑ์การวินิจฉัยต้องถือว่าทรัพย์สินนั้นถือได้เป็นทรัพย์สินหายแล้วหรือไม่ ซึ่งต้องพิจารณาที่การครอบครองถ้าการครอบครองยังอยู่ที่เจ้าของทรัพย์สินก็ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินหาย เพราะยังไม่ขาดการครอบครองผู้ใดเอาไปก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ แต่ถ้าถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีใครครอบครองแล้วก็เป็นทรัพย์สินหาย ผู้ใดเอาไปก็เป็นความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินตาม มาตรา 352 วรรคสอง

การสิ้นสุดการครอบครองในทางแพ่งนั้นนั้น อาจทำได้โดยการสละ เจตนาครอบครองไม่มีคือทรัพย์สินต่อไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1377 หรือโอนไปซึ่งการครอบครองตามมาตรา 1378 และในส่วนปัญหาทางอาญานั้นเกิดขึ้นในกรณีที่มีการวินิจฉัยพฤติการณ์การกระทำของจำเลยคาบเกี่ยวว่า จะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือยักยอกทรัพย์สินหาย ซึ่งอย่างไร เป็นการที่เจ้าของทรัพย์สินสละอำนาจเหนือทรัพย์สินนั้นแล้วและถือว่าเป็นทรัพย์สินหาย เป็นการยากที่จะวินิจฉัย หลักเกณฑ์ให้แน่นอนตายตัวลงไปและจะนำหลักเกณฑ์ตามกฎหมายแพ่งมาตรา 1377 และ 1378 มาใช้หาได้ไม่ เนื่องจากการที่ถือว่าเป็นทรัพย์สินหายในทางอาญานั้นไม่ใช้เป็นเรื่องการสละการครอบครองแต่เป็นเรื่องที่ทรัพย์สินหลุดพ้นไปจากความยึดถือของเจ้าของ หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินโดยไม่ได้ตั้งใจและกรณีที่จะวินิจฉัยว่า การ

กระทำของจำเลยจะเป็นการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ หรือยักยอกทรัพย์สินหาย ต้องพิจารณาถึงเจตนาของจำเลยเป็นส่วนประกอบด้วยว่า การที่จำเลยได้เก็บทรัพย์เอาไว้ครอบรู้หรือควรรู้ว่าทรัพย์นั้น เจ้าของกำลังติดตามหรือจะติดตามเอาทรัพย์นั้นคืน ก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ถ้าไม่รู้หรือไม่มีเหตุควรรู้ก็เป็นความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินหาย ซึ่งถ้าพิจารณาถึงเรื่องการครอบครองแล้วถือว่าแม้เจ้าของหรือผู้ยึดถือจะไม่รู้ตัวว่าทรัพย์สินของคนใดหายไป หรือรู้ตัวว่าทรัพย์สินหายและเจ้าของหรือผู้ยึดถือกำลังติดตามหาทรัพย์นั้นอยู่ถือว่าสิทธิครอบครองยังอยู่กับเจ้าของหรือผู้ยึดถือเอาทรัพย์ไปในขณะนั้นก็ เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ส่วนความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินหายจะต้องได้ความว่าเป็นทรัพย์สินหายที่ผู้กระทำความผิดเก็บได้ ซึ่งกรณีที่จะถือว่าเป็นทรัพย์สินหายต้องเป็นการหลุดพ้นไปจากการยึดถือของเจ้าของหรือผู้ยึดถือโดยไม่ได้ตั้งใจ และเจ้าของหรือผู้ยึดถือนั้นไม่ได้ตั้งใจติดตามทรัพย์แล้ว ซึ่งจะถือว่าทรัพย์นั้นไม่อยู่ในความครอบครองอีกต่อไป เช่น จำเลยเอาถุงกระดาษใส่เงินของผู้เสียหายไปและหลังจากรู้ตัวผู้เสียหายก็รีบติดตามหาถุงกระดาษใส่เงินทันที ถือว่าผู้เสียหายยังครอบครองถุงกระดาษใส่เงินอยู่ เมื่อจำเลยเอาไปจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์⁴⁶ รถทหารกว่าปีนคกหน้า 1 กระบอขทหารงมหา 2 ครั้งไม่พบจึงไปแจ้งความวันเดียวกันนั้นเอง จำเลยงมเอาปืนนั้นไปขายเสีย เป็นความผิดฐานลักทรัพย์⁴⁷ ผู้เสียหายทำธนบัตรตก

46คำพิพากษาฎีกาที่ 2769/2534

47คำพิพากษาฎีกาที่ 1363/2503

ที่หน้าแผงลอยของ พ จาเลขที่ 1 หยิบธนบัตรใบหลังจากที่จาเลขที่ 1 เดินจากไปแล้ว ผู้เสียหายรู้ตัวจึงสอบถาม พ ได้ความว่าจาเลขที่ 1 เก็บเอาใบจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์หาใช่เก็บของตกได้⁴⁸ ผู้เสียหายไปขายขนมที่ร้านกาแฟ ทราบว่าปากกาหาย ก็รีบกลับไปร้านกาแฟถามหาปากกา ก่อนหน้านี้ก็มีคนเก็บปากกาได้ที่ร้านกาแฟจาเลขที่ 1 เป็นของจาเลขแล้วรับปากกาใบเมื่อผู้เสียหายไปถามจาเลข จาเลขว่าไม่ได้เอาไป เป็นความผิดฐานลักทรัพย์⁴⁹ จาเลขเก็บกระเป๋าส่งเงินของเจ้าทรัพย์ซึ่งเห็นใบไว้ที่เอว แล้วเลื่อนหลุคออกไปจากเอวในขณะที่นั่งดูภาพยนตร์ใกล้เคียงกัน มีความผิดฐานลักทรัพย์⁵⁰

2. การครอบครองในความผิดฐานยักยอก

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 บัญญัติว่า "ผู้ใดครอบครองทรัพย์สิน ซึ่งเป็นของผู้อื่น หรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์สินนั้น เป็นของตนหรือของบุคคลที่สามโดยทุจริตผู้นั้นกระทำความผิดฐานยักยอกต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁸คำพิพากษาฎีกาที่ 2402/2529

⁴⁹คำพิพากษาฎีกาที่ 207/2512

⁵⁰คำพิพากษาฎีกาที่ 519/2502

ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ตกมาอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำความผิด เพราะ
ผู้อื่นส่งมอบมาให้โดยสาคัญผิดไปด้วยประการใดหรือ เป็นทรัพย์สินหายที่ผู้กระทำความผิด
เก็บได้ ผู้กระทำต้องระวางโทษแต่เพียงกึ่งหนึ่ง

มาตรานี้มีข้อความทานองเดียวกับมาตรา 314 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา
เดิม ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลรักษาหรือเก็บทรัพย์สิน หรือจัดการ
ทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้อื่น หรือ เป็นทรัพย์สินที่ผู้อื่นมีส่วนเป็นเจ้าของอยู่ด้วยกิติ
หรือได้รับมอบหมายทรัพย์สินไว้ เพื่อให้มีหน้าที่ใช้โดยเฉพาะในการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งชอบ
ด้วยกฎหมาย หรือในการที่ผู้มอบทรัพย์สินได้กำหนดไว้ให้กิติ ถ้าและมั่นคงทุจริตเบียดบัง
เอาทรัพย์สินนั้นไว้ใช้เองหรือไว้เป็นอาณัติประโยชน์ของมันเสียเอง หรือมันเอาไปใช้
ให้เป็นอาณัติประโยชน์ของบุคคลอื่น ท่านว่ามันกระทำการยกยอกอันต้องอาญา..."
แต่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 ได้เปลี่ยนหลักเกณฑ์บางประการโดยตัด
ข้อความที่ต้องมีการมอบหมายให้ดูแลรักษาทรัพย์สินออกเสีย คงไว้แต่เฉพาะการครอบ
ครองทรัพย์สินที่ยกยอก การมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินตามกฎหมายลักษณะอาญาเดิมแยก
ขยายความออกไปถึงการจัดการทรัพย์สินเป็นความผิดตามมาตรา 353 ด้วยซึ่ง ไม่จา
ต้องมีการครอบครองทรัพย์สินตามกฎหมายลักษณะอาญาเดิม เพียงแต่ครอบครองทรัพย์สิน
ของผู้อื่น ถ้าไม่ใช้การครอบครองโดยได้รับมอบหมายยังไม่เป็นองค์ประกอบความผิด
ฐานยกยอก การมอบการครอบครองอาจมอบโดยตรงหรือโดยปริยายก็ได้ แต่ต้อง
เป็นการมอบเพื่อการซึ่งชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งศาลเคยพิพากษาว่า มอบเงินให้เอาไป
เดิมพัน เมื่อชนะเดิมพันจําเลยเอาเงินนั้นเสียไม่มีความผิดฐานยกยอก เพราะไม่
เป็นการมอบหมายอันชอบด้วยกฎหมายขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113, 114, 853⁵¹ (ปัจจุบันมาตรา 113, 114 ได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2535 แก้ไขเป็นมาตรา 150 , 151)

ความผิดฐานยักยอกมีองค์ประกอบ ดังนี้

วรรคแรก องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ คือ มีการเบียดบังทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้อื่นหรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ที่คนครอบครองอยู่เป็นของคนหรือของบุคคลที่สาม

องค์ประกอบภายใน มีอยู่ 2 ประการ คือ เจตนา กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดรู้ว่าทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของคนนั้นเป็นของผู้อื่น หรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยและผู้กระทำความผิดต้องการเบียดบังทรัพย์สินนั้นเป็นของคนหรือของบุคคลที่สามและนอกจากผู้กระทำต้องมีเจตนาแล้วต้องมีมูลเหตุจงใจโดยทุจริตด้วย

วรรคสอง องค์ประกอบภายนอกของวรรคนี้ คือ มีการเบียดบังทรัพย์สินเป็นของคนหรือของบุคคลที่สาม ซึ่งทรัพย์สินที่ผู้อื่นส่งมอบโดยสำคัญผิดหรือเป็นทรัพย์สินเสียหายที่ผู้กระทำความผิดเก็บได้

องค์ประกอบภายใน มีอยู่ 2 ประการเช่นเดียวกับวรรคแรก คือ เจตนา ผู้กระทำต้องรู้ว่า เป็นทรัพย์สินที่มีผู้ส่งมอบมาโดยสำคัญผิดหรือเป็นทรัพย์สินเสียหาย และได้เบียดบังทรัพย์สินนั้นไว้ เป็นของคนหรือของบุคคลที่สาม โดยมิมูลเหตุจงใจโดยทุจริต

⁵¹คำพิพากษาฎีกาที่ 83/2481

ได้ เบียดบังทรัพย์สินไว้ เป็นของคนหรือของบุคคลที่สาม โดยมีมูลเหตุจงใจโดยทุจริต องค์ประกอบในส่วนการกระทำความผิดฐานนี้ คือ การเบียดบังเอาทรัพย์สินเป็นของคนหรือบุคคลที่สาม การเบียดบัง หมายความว่า การแสดงกิริยาออกมาภายนอกว่าตนเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และต้องเป็นการเอาไปในลักษณะคัดกรรมสิทธิ์ ซึ่งการจะเบียดบังทรัพย์สินไปได้นั้น ในเบื้องต้นต้องปรากฏว่าผู้กระทำได้มีการครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ก่อน ซึ่งการครอบครองในที่นี้จะมีความหมายอย่างเดียวกับ การครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ก็มีความเห็นเช่นเดียวกับ การครอบครองในความผิดฐานลักทรัพย์ คือมีความเห็นออกเป็นสองฝ่าย คือ

ฝ่ายแรก เห็นว่าเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1367 คือ ไม่เพียงแต่มีการยึดถือแต่ต้องมีเจตนาที่จะยึดถือเพื่อตนด้วย ถ้าผู้กระทำเพียงแต่ยึดถือทรัพย์สินไว้ได้ครอบครอง การเอาทรัพย์สินไปเป็นลักทรัพย์ ไม่เข้าข่ายออก 52

ฝ่ายที่สอง เห็นว่าการครอบครองมีความหมายว่า ผู้กระทำจะต้องมีอำนาจอันแท้จริงที่จะปกครองทรัพย์สินนั้นไว้ และมีเจตน์เจานงที่จะใช้อำนาจอันแท้จริงปกครองทรัพย์สินดังกล่าวด้วย⁵³

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵²จิตติ ตึงศภัทธิย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 และภาค 3, หน้า 2281.

⁵³หุค แสงอุทัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 และภาค 3, หน้า 27.

นอกจากนั้นด้วยคำในตัวของภาษาอังกฤษ มาตรา 352 ได้เขียนไว้ชัดเจนว่าการครอบครองในลักษณะนี้จะต้องมีเพียงแต่ดูแลรักษาเท่านั้นแต่ต้องเป็นการครอบครองอย่างเป็นเจ้าของด้วย (Whoever being in possession of a property....) ซึ่งการครอบครองในความผิดฐานลักขโมยอย่างเป็นเจ้าของนี้จะหมายถึงกรณียึดถือทรัพย์สินโดยเจตนาที่จะยึดถือเพื่อตนตามกฎหมายแพ่งหรือไม่นั้น ต้องวิเคราะห์จากคำพิพากษาฎีกาที่ตัดสินในเรื่องนี้ ดังนี้

2.1 กรณีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การครอบครองทรัพย์สินในความผิดฐานลักขโมยต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 คือไม่เพียงแต่ยึดถือแต่ต้องมีเจตนายึดถือเพื่อตนด้วย ซึ่งข้อเท็จจริงตามแนวฎีกาที่วินิจฉัยในลักษณะนี้เป็นกรณีที่ถือว่าจำเลยยังไม่ได้เป็นผู้ครอบครอง เป็นเพียงแต่ผู้ยึดถือทรัพย์สินเท่านั้นการครอบครองยังอยู่ที่เจ้าของทรัพย์สิน การที่จำเลยยึดถือทรัพย์สินแทนเจ้าของชั่วคราวไม่ได้ทำให้ได้รับมอบการครอบครองมาด้วย เช่น มอบเงินให้จำเลยนำไปเก็บในตู้ที่ห้องของผู้เสียหาย แม้จะมอบกุญแจตู้ให้จำเลยไปด้วยก็ยังถือว่าเป็นเงินนั้นอยู่ในความครอบครองของเจ้าทรัพย์สิน จำเลยเอาไปขโมยมีความผิดฐานลักทรัพย์ไม่ซ้ำยกยอก⁵⁴ จำเลยมีชื่อในโฉนดที่ดินแต่ไม่ได้เข้าใบเกี่ยวข้องกับที่ดินไม่ถือว่าจำเลยได้ครอบครองที่ดิน อันจะเป็นความผิดฐานลักขโมยได้⁵⁵ จำเลยเป็นผู้

⁵⁴คำพิพากษาฎีกาที่ 301/2503

⁵⁵คำพิพากษาฎีกาที่ 216/2519

ตรวจสอบสินค้าประจำกิจ ผู้ควบคุมสินค้า เป็นผู้รับผิดชอบถ้าสินค้าหายจา เลขไม่ใช่ ผู้ครอบครองสินค้าไม่มีความผิดฐานลักขอก⁵⁶ ชื่อที่ดินพร้อมบ้านจากผู้มีชื่อโดยจา เลข ครอบครองที่ดินและบ้านแทนจทก แต่จา เลขมิได้ เข้าครอบครองที่ดินและบ้าน แม้จา เลข จะครอบครองที่ดินและบ้านให้บุคคลอื่นไป ก็ไม่ เป็นความผิดฐานลักขอก⁵⁷

เห็นได้ว่าใน เรื่องมอบเงินให้ไปเก็บนั้น เจ้าทรัพย์ไม่ได้มอบการครอบ ครองให้จา เลขแต่อย่างใด เพียงแต่มอบทรัพย์ให้จา เลขเอาไปเก็บ การครอบครอง จึงยังอยู่ที่ เจ้าของทรัพย์ เพราะยังมี เจตนาที่จะยึดถือทรัพย์ เพื่อตนเองส่วนใน เรื่องที่ดิน จา เลขเพียงมีชื่อในโฉนดที่ดินแทนจทกเท่านั้น ทั้งยังไม่ได้ เข้าไป เกี่ยวข้องกับที่ดิน ซึ่งถือว่าไม่ได้มีการยึดถือทรัพย์เลย การครอบครองจึงยังอยู่ที่ เจ้าของที่ดิน

2.2 กรณีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการครอบครองตามมาตรา 352 มีความหมายเพียงมีการยึดถือ ครอบครองได้ค้ำถึง เจตนาว่าจะยึดถือ เพื่อใคร เลขเพียง แต่ถ้ามีการมอบหมายทรัพย์ให้จา เลขยึดถือแทน หรือให้จา เลขช่วยซ่อมแซมหรือดูแล รักษา หรือทำการบางอย่างเกี่ยวกับทรัพย์ ถือว่าจา เลขครอบครองทรัพย์ตามประ มวลกฎหมายอาญามาตรา 352 แล้ว เช่น จา เลขเป็นเสมียนตราได้รับมอบหมาย ให้มีหน้าที่รับและจำหน่ายสลากกินแบ่งได้ เบี้ยคั้งเอา เงินค่าขายสลากกินแบ่งไปโดย ทุจริต เป็นความผิดฐานลักขอก⁵⁸ ออกเช็คประกันนี้ ต่อมาได้มอบเงินให้จา เลข

⁵⁶คำพิพากษาฎีกาที่ 438/2520

⁵⁷คำพิพากษาฎีกาที่ 6011/2531

⁵⁸คำพิพากษาฎีกาที่ 1288/2505

ใบชำระหนี้จำเลยชำระหนี้และรับเช็คคืนมาแล้วไม่คืนให้โจทก์ เป็นยกยกออก 59 พระพุทธรูปของวัดถือว่าอยู่ในความดูแลรักษาของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาส เบียดบังไป เป็นความผิดฐานยกยก 60 ผู้เสียหายพยานที่เบิกมาใหม่ ใบฝากจำเลยเลี้ยง มีแหวนผูกคอกมือเด็กไปด้วยเมื่อจำเลยเอาแหวนไปก็เป็นความผิดฐานยกยก 61 จำเลยเป็นพนักงานพิชการสินเชื่อของธนาคารมีหน้าที่รับชำระหนี้แทนธนาคาร เงินที่จำเลยรับไว้เป็นของธนาคารจำเลย เบียดบังเอาไป เป็นความผิดฐานยกยก 62

คำพิพากษาฎีกาเหล่านี้วินิจฉัยว่าการที่ผู้กระทำความผิด เบียดบังทรัพย์ เป็นของคนนั้น มิได้อาศัยเจตนาอีกคือเพื่อตนแต่อย่างใดซึ่งส่วนใหญ่แล้วตามข้อเท็จจริง เจ้าของทรัพย์มิได้มอบหมายให้ผู้กระทำความผิด เป็นผู้ครอบครองทรัพย์แต่อย่างใดแต่ศาลกลับถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ครอบครองทรัพย์แล้ว ที่ศาลวินิจฉัยเช่นนี้ ทำกับว่าศาลไม่ได้อาศัยเจตนาในการครอบครองทรัพย์ของผู้กระทำความผิดว่ามีการครอบครองทรัพย์โดยมีเจตนาเช่นไร มีเจตนาเพื่อตนหรือไม่ แต่ถือว่าหากได้มีการยึดถือทรัพย์ของผู้อื่นไว้ในความครอบครองของตน ก็ถือว่าทรัพย์นั้นอยู่ในความครอบครองของตนแล้วและ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

59 คำพิพากษาฎีกาที่ 109/2509

60 คำพิพากษาฎีกาที่ 1608/2519

61 คำพิพากษาฎีกาที่ 2507/2525

62 คำพิพากษาฎีกาที่ 2218/2532

ถ้ามีการเอาทรัพย์สินซึ่งที่อยู่ในความครอบครองของคนไป ก็เป็นการเบียดบังทรัพย์สิน
ของผู้อื่นซึ่งเป็นความผิดฐานลักขโมยทรัพย์สิน

2.3 กรณีที่จำเลยกระทำการในฐานะตัวแทน ถือว่าจำเลยครอบ
ครองทรัพย์สินแทนตัวการ

กรณีที่จำเลยกระทำการในฐานะตัวแทนโดยตัวการมอบหมายหน้าที่ให้
ยึดถือหรือดูแลทรัพย์สิน จำเลยเป็นผู้ดูแลทรัพย์สิน (custody) แทนเจ้าของทรัพย์สิน ทำนั้น
หาทำให้ได้รับมอบซึ่งการครอบครองไปด้วยไม่ การที่ตัวแทนจะถือว่าได้สิทธิครอบ
ครองในทรัพย์สินด้วยนั้นจะต้องปรากฏว่าได้มีการมอบหมายให้มีการยึดถือทรัพย์สิน และให้
มีอำนาจเหนือทรัพย์สินอันที่จะปกครองทรัพย์สินตามสภาพด้วย เช่น ส ภรรยาจำเลย
มีหน้าที่จำหน่ายสินค้า และรับเงินค่าสินค้าได้รับเงินค่าสินค้าแล้วไม่นำเงินที่รับส่งมอบ
ให้ แต่เบียดบังเอาเงินสคนั้นไปเป็นของตนเองจึงเป็นการลักขโมยทรัพย์สิน⁶³ มอบ
พลอยจำนวน 3 หมู่ให้จำเลยไปขายโดยกำหนดราคาขั้นต่ำไว้จำเลยจะขายในราคา
สูงกว่าก็ได้ การที่จำเลยไม่ยอมคืนพลอยหรือใช้เงินให้จ้งทก์เป็นเพียงผิดข้อตกลงกัน
ซึ่งจ้งทก์จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องแก่จำเลยทางแพ่ง ไม่ใช่มูลความผิดฐานลักขโมย⁶⁴
มอบสร้อยคอทองคำให้จำเลยไปขาย จำเลยจะขายได้ราคาสูงเท่าใดก็เป็นเรื่องของ
จำเลยแต่จำเลยต้องนำเงินมาคืนให้ เมื่อจำเลยไม่คืนหรือชำระราคาให้จ้งทก์ก็เป็น

⁶³คำพิพากษาฎีกาที่ 445/2536

⁶⁴คำพิพากษาฎีกาที่ 1607/2532

เพียงผิดสัญญาทางแพ่งไม่ เป็นความผิดฐานลักขโมย⁶⁵ จำเลยทำงานอยู่กับโจรกรรมร่วม
 โจรกรรมร่วมให้จำเลย เป็นผู้ติดต่อกับเงิน จำเลยรับเช็คจากลูกค้าโจรกรรมร่วมมา
 ในฐานะเป็นผู้รับชำระหนี้แทนโจรกรรมร่วม เมื่อจำเลยนำเช็คจากธนาคารและเบิกคั้ง
 เอาไว้โดยทุจริตขโมยเป็นความผิดฐานลักขโมย⁶⁶ มอบเช็คพิพาทซึ่งเป็นเช็คระบุชื่อ
 ให้จำเลยนำไปเข้าบัญชีของผู้เสียหาย แต่จำเลยกลับนำไปให้ผู้ส่งจ่ายออกเช็ค
 ฉบับใหม่แล้วจำเลยนำเช็คฉบับใหม่ไปขึ้นเงินจากธนาคารแล้วหลบหนีไป เมื่อจำเลย
 นำเช็คนั้นไปขึ้นเงินจากธนาคารแล้วเอาเงินไปจึงเป็นความผิดฐานลักขโมย⁶⁷

ในเรื่องตัวแทนศาลวินิจฉัยว่าผู้ที่ เป็นตัวแทนขายสินค้าให้เจ้าของ
 ถือว่ามีสิทธิครอบครองในสินค้าหรือเงินที่ขายได้ ทั้งนี้ถ้าตัวแทนเบิกคั้งเอาสินค้า
 หรือเงินที่ขายได้ เป็นของคนมีความผิดฐานลักขโมย ซึ่งในเรื่องนี้ผู้เขียนยังไม่เห็นพ้อง
 กับคำพิพากษาฎีกา กล่าวคือ จำเลยมีหน้าที่จำหน่ายสินค้า เงินที่จำเลยรับชำระค่า
 สินค้าเป็นเงินของโจรกรรมร่วมซึ่งถือว่าอยู่ในความครอบครองของโจรกรรมร่วมทันทีที่ลูกค้า
 ส่งมอบเงินให้ จำเลยเป็นเพียงผู้รับชำระเงินแทนโจรกรรมเท่านั้น เมื่อการครอบครอง
 เงินอยู่ที่โจรกรรมร่วมจำเลยเอาเงินนั้นไปเสียก็ควรมีความผิดฐานลักทรัพย์ไม่ใช่ลักขโมย
 ส่วนในเรื่องเจ้าของสินค้ากำหนดราคาให้จำเลยขายโดยจำเลยอาจจะขายในราคา

65คำพิพากษาฎีกาที่ 6035/2531

66คำพิพากษาฎีกาที่ 1552/2517

67คำพิพากษาฎีกาที่ 617/2536

สูงกว่าก็ได้ จำเลยยอมมีสิทธิขายสินค้าอย่าง เป็นของตนเองไม่ใช้ตัวแทนขายสินค้าในนามเจ้าของ ถือว่าไม่มีการมอบหมายให้จำเลยยึดถือทรัพย์สินแทนหรือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนเจ้าของทรัพย์สิน ศาลจึงวินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีการครอบครองทรัพย์สินจึงไม่มีความผิดฐานยักยอก และกรณีที่มีการส่งมอบเงินให้แก่จำเลยกรณีเงินนี้ถือว่าเงินอยู่ในความครอบครองของผู้ยึดถือถ้าผู้ยึดถือเอาไป เสียก็มีความผิดฐานยักยอก เนื่องจากเงินครานั้น เมื่อผู้ครอบครองอยู่ต้องถือว่ามีเจตนายึดถือเพื่อตนเพราะในระหว่างที่ครอบครองเงินอยู่ผู้ครอบครองสามารถใช้จ่ายเงินนั้นได้ แต่ต้องคืนให้เจ้าของครบจำนวนในเวลาที่ยกกำหนดเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 672 เช่น การที่โจทก์ร่วมมอบเงินให้จำเลยไปฝากเข้าบัญชีเป็นการส่งมอบทรัพย์สินให้อยู่ในความยึดถือของจำเลยอันเป็นการมอบการครอบครองทรัพย์สินดังกล่าวแทนโจทก์ร่วม จำเลยจึงอยู่ในฐานะครอบครองทรัพย์สินแทนผู้อื่น เมื่อจำเลยเบิกบงเอาทรัพย์สินดังกล่าวไป เป็นประโยชน์ส่วนตนโดยทุจริต จึงมีความผิดฐานยักยอก

ความผิดความมาตรา 352 วรรคสอง เป็นเรื่องการยักยอกทรัพย์สินที่มีผู้ส่งมอบให้โดยสำคัญผิด หรือยักยอกทรัพย์สินหาย

ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินซึ่งตกมาอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำผิด เพราะผู้อื่นส่งให้โดยสำคัญผิด ซึ่งความสำคัญผิดนี้แยกออกเป็นสำคัญผิดในตัวบุคคล เช่น ก จะส่งมอบทรัพย์สินให้ ข แต่สำคัญผิดว่า ค เป็น ข จึงส่งมอบทรัพย์สินให้ ค ไป ถ้าภายหลัง ค ซึ่งรู้ว่า ก สำคัญผิดเบิกบงทรัพย์สินนั้นเสีย ค มีความผิดฐานยักยอก ความอีกประการหนึ่งคือสำคัญผิดในทรัพย์สิน เช่นในการซื้อของผู้ซื้อสำคัญผิดส่งเงินให้มากกว่าราคา ผู้ขายรับเงินแล้วทราบว่ามีมากกว่าราคาทรัพย์สินที่ซื้อ และได้เบิกบงเอาเงินที่ผู้ซื้อส่งมอบเกินนั้น เสียผู้ขายมีความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินตามมาตรา

352 วรรคสอง ซึ่งในเรื่องการยกขออกทรัพย์ที่ส่งมอบให้โดยสำคัญผิดไม่ค่อยจะมี คาพิพากษาฎีกาจึงจะไม่กล่าวถึง ส่วนการยกขออกทรัพย์สินทายนั้นได้กล่าวรวมไปแล้ว ในความผิดฐานลักทรัพย์จึงไม่ขอนามากล่าวในที่นี้อีก

ลักษณะการครอบครองในความผิดฐานลักทรัพย์และยกขออก ซึ่งวัตถุแห่ง การกระทำความคิดเป็นสิ่งหาทรัพย์ จะเห็นได้ว่าการครอบครองนั้นไม่จำต้องมี ลักษณะเป็นการยึดถือโดยเจตนายึดถือเพื่อคนอย่างในกฎหมายแห่ง เนื่องจากชนิด ของวัตถุที่กระทำความคิดเป็นสิ่งหาทรัพย์ ซึ่งผู้ครอบครองมีเพียงเจตนายึดถือก็ถือ ว่าเป็นผู้ครอบครองแล้ว โดยไม่จำต้องพิจารณาว่า การยึดถือนั้นเป็นการยึดถือเพื่อ คนหรือเพื่อผู้อื่นแต่อย่างใด

3. การครอบครองในความผิดฐานบุกรุก

ความผิดฐานบุกรุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362 บัญญัติไว้ ความว่า "ผู้ใด เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อดำเนินการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ นั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใด อันเป็นการรบกวนการครอบ ครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับ ไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

การบุกรุกตามมาตรานี้ เป็นการรบกวนกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของ เจ้าของทรัพย์ซึ่งมีได้ 2 กรณี คือ การเข้าไปแย่งการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ กรณีหนึ่งกับการเข้าไปรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์อีกกรณีหนึ่ง

การเข้าไปแย่งการครอบครองอสังหาริมทรัพย์กรณีแรกวัตถุแห่งการกระทำคืออสังหาริมทรัพย์ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะที่ดิน แต่รวมถึงโรงเรือนและทรัพย์อย่างอื่นที่

ติดกับที่ดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 แต่ความหมายของ อสังหาริมทรัพย์ตามมาตรานี้ย่อมถูกจำกัดโดยสภาพของความผิด ต้องเป็นทรัพย์ที่มีรูปร่าง มีการครอบครองได้ จึงต้องเป็นทรัพย์ที่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง เพราะผู้กระทำความผิดนาพิเศษที่จะครอบครอง หรือรบกวนการครอบครองจึงต้องเป็นทรัพย์ที่ผู้กระทำได้เข้าไปได้ และอสังหาริมทรัพย์นั้นต้องเป็นของผู้อื่น ที่ดินซึ่งเจ้าของไม่มีกรรมสิทธิ์มีแต่สิทธิครอบครอง เช่น ที่ดินมือเปล่าก็เป็นทรัพย์ที่ถูกบุกรุกได้ เพราะสิทธิครอบครองในที่ดินมีลักษณะอันเดียวกับกรรมสิทธิ์ทั่วไป จึงเป็นวัตถุประสงค์แห่งการกระทำผิดได้ จึงแยกประเภทของที่ดินที่สามารถมีการบุกรุกได้ ดังนี้

(1) ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ ได้แก่ ที่ดินที่มีโฉนด ที่ดินที่โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง ที่เจ้าของหรือผู้สืบสิทธิเป็นผู้ครอบครอง การกระทำความผิดฐานบุกรุกในที่ดินเหล่านี้ผู้ครอบครองไม่เป็นเพียงมีสิทธิครอบครองเท่านั้นแต่ยังมีกรรมสิทธิ์ด้วย เช่น บุกรุกเข้าไปในที่ดินซึ่งเจตน์ เป็นเจ้าของรถยนต์แทรกเตอร์เข้าไปใกล้คนเผาต้นไม้ที่เจตน์ปลูกไว้ เป็นความผิดฐานบุกรุกและทำให้เสียหาย⁶⁸

(2) ที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครอง ได้แก่ ที่ดินที่ไม่มีโฉนด มีเพียงหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เช่น น.ส. 3 น.ส. 3 ก. ส.ค. 1 เหล่านี้ถือว่าผู้ครอบครองมีเพียงสิทธิครอบครองเท่านั้น ไม่มีกรรมสิทธิ์แต่อย่างใด แต่กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่ผู้ครอบครอง หากมีผู้ใดเข้าไปรบกวนการครอบครองของเขาก็มี

ความผิดฐานบุกรุกได้ เช่น แม้อสังหาริมทรัพย์ที่เป็นที่ดินที่ครอบครองมิได้ เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เสียหายก็เป็นความผิด⁶⁹

(3) ที่ดินที่เป็นที่สาธารณประโยชน์ แม้ผู้ครอบครองที่ดินสาธารณประโยชน์จะไม่มีกรรมสิทธิ์และมีความผิดต่อรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน แต่ก็ถือว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ครอบครอง รัฐยังให้ความคุ้มครองแก่บุคคลเหล่านี้ หากมีผู้ใดเข้ามารบกวนการครอบครองของเขาก็เป็นความผิดฐานบุกรุกได้⁷⁰

การกระทำตามมาตรานี้ คือ เข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ซึ่งเจ้าของอสังหาริมทรัพย์นั้นจะต้องมีการครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ การครอบครองอสังหาริมทรัพย์ตามวรรคนี้จะมีลักษณะอย่างไรจึงต้องศึกษาความหมายจากคำพิพากษาที่ศาลได้วินิจฉัย เช่น ที่ดินจัดสรรซึ่งยังไม่ได้รับหนังสือรับรองการทำประโยชน์และโฉนด ยังไม่พ้นจากที่หวงห้าม ถ้าผู้รับจัดสรรยังไม่ได้เข้าครอบครองไม่ถือว่าผู้ที่เข้ามาแย่งได้รับรบกวนการครอบครองไม่เป็นความผิด⁷¹ เข้าไปครอบครองที่ดินพิพาทอยู่ก่อนแล้ว ผู้เสียหายเพียงจะอ้างว่าเป็นเจ้าของที่ดินพิพาทโดยการซื้อขายภายหลังการที่จำเลยเข้าไปครอบครองและคงอยู่ในที่ดินพิพาทตลอดมา ไม่เป็นความผิดฐานบุกรุก⁷²

69 คำพิพากษาฎีกาที่ 1606/2522

70 คำพิพากษาฎีกาที่ 1932/2533

71 คำพิพากษาฎีกาที่ 723/2509

72 คำพิพากษาฎีกาที่ 1552/2535

จะเห็นว่าทรัพย์สินที่ถูกบุกรุกนั้นจะต้องมีผู้ครอบครองอยู่ก่อน การครอบครองที่จะเป็นความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362 นั้นผู้เสียหายจะต้องเป็นเจ้าของ หรือมีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทอยู่ ในขณะที่จำเลยเข้าไปในที่ดินพิพาทเพื่อถือการครอบครอง หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองที่ดินพิพาทของผู้เสียหายโดยปกติสุข การครอบครองนี้เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาฎีกาข้างต้นจะต้องมีการยึดถือครอบครองตามความเป็นจริงอย่างเป็นเจ้าของ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 723/2509 ยังไม่ปรากฏว่าได้เข้าไปยึดถือที่ดินดังกล่าวจึงไม่ถือว่าได้มีการครอบครองแล้วจึงไม่เป็นผู้เสียหายในความผิดฐานบุกรุกส่วนคำพิพากษาฎีกาที่ 1552/2535 ศาลฎีกาได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าผู้เสียหายจะต้องเป็นเจ้าของ หรือมีสิทธิครอบครองในที่ดินพิพาทในขณะที่จำเลยกระทำความผิดการครอบครองในลักษณะนี้จึงเป็นการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1367 คือ ต้องมีการยึดถือและเจตนาที่จะยึดถือทรัพย์สินนั้นเพื่อคนด้วย ถ้ามีการยึดถือเฉย ๆ แต่ไม่มีเจตนาที่จะยึดถือทรัพย์สินนั้นเพื่อคนแล้วก็ไม่เป็นวัตถุประสงค์ก่อการกระทำความผิดคืออสังหาริมทรัพย์ที่จะแย่งการครอบครอง เพราะมาตรา 362 บัญญัติว่าเป็นการเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น ดังนั้น อสังหาริมทรัพย์ที่จะเป็นวัตถุประสงค์ก่อการกระทำจะต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีเจ้าของ แต่ไม่จำเป็นจะต้องมีเจ้าของอย่างกรรมสิทธิ์ เช่น ที่ดินมือเปล่า และเจ้าของนั้นได้ครอบครองอยู่

การเข้าไปรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข การเข้าไป หมายความว่าตัวผู้กระทำได้ล่วงล้ำเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น โดยไม่มีเหตุอันควร การเข้าไปที่จะเป็นการรบกวนการครอบครองจะต้องมีผลของการกระทำเป็นการรบกวนการครอบครองไม่ใช่เป็นการรบกวนอย่างอื่น เช่น

รบกวนอนามัยของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ถ้ามีเจตนารบกวนการครอบครองแต่การกระทำไม่มีผล เป็นการรบกวนการครอบครองโดยสภาพ ก็ไม่เป็นความผิด ซึ่งจะเป็นความผิดต่อเมื่อมีบุคคลครอบครองอสังหาริมทรัพย์อยู่ก่อนแล้ว จาเลยเข้าไปรบกวนการครอบครองของเขา ปัญหามักจะเกิดขึ้นคือผู้ที่อยู่ในอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นผู้ครอบครองหรือไม่ ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลฎีกาจะออกมาเป็นหลักเกณฑ์เดียวกัน คือนำหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเป็นหลักในการวินิจฉัยว่า ผู้ที่อยู่ในอสังหาริมทรัพย์เป็นผู้ครอบครองหรือไม่ เหตุที่ศาลฎีกาวินิจฉัยโดยใช้หลักเช่นนั้น เพราะการที่ผู้ที่อยู่ในอสังหาริมทรัพย์นั้นไม่ว่าจะเป็นผู้เช่า หรือ ผู้อาศัยก็ตามล้วนนำชื่ออสังหาริมทรัพย์เพื่อประโยชน์ในการอยู่อาศัยทั้งสิ้น ซึ่งย่อมถือว่าบุคคลเหล่านั้นได้ยึดถืออสังหาริมทรัพย์เพื่อประโยชน์ใช้สอยของตนเอง ซึ่งเป็นการยึดถือเพื่อตนตามกฎหมายแห่งนั้นเอง เช่น ชักขวางมิให้ผู้เช่าชื่ออสังหาริมทรัพย์ที่เช่า เป็นการรบกวนการครอบครองของผู้เช่าเป็นความผิด⁷³ จาเลยเข้าไม่กระดานชักขวางหับประตูห้องพิพาทที่โรงท่งครอบครองในขณะที่โรงท่งไม่อยู่ และปิดห้องไว้ทำให้โรงท่งเข้าห้องไม่ได้ เป็นการล่วงล้ำเข้าไปในอำนาจการครอบครองของโรงท่งแล้ว⁷⁴ ำให้เช่าบ้านแม้ไม่มีสัญญาเช่า เป็นหนังสือ จาเลยเข้าไปทว่านข้าวเป็นการรบกวนการครอบครองของผู้เช่า⁷⁵

⁷³คำพิพากษาฎีกาที่ 1355/2504

⁷⁴คำพิพากษาฎีกาที่ 1/2512

⁷⁵คำพิพากษาฎีกาที่ 2103/2522

ในเรื่องเช่าทรัพย์สิน ศาลฎีกาก็ได้นำหลักตามกฎหมายแห่งมาใช้ คือ เมื่อ
 ได้ตกลงเช่าทรัพย์สินกันแล้วไม่ว่าจะทำหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ก็ตาม ถ้าหากได้มีการ
 การส่งมอบของเช่าทรัพย์สินที่เช่าแล้ว ถือว่าผู้เช่าเป็นผู้ครอบครองของเช่าทรัพย์สิน
 นั้น เพราะผู้เช่ายึดถือทรัพย์สินและมีเจตนายึดถือเพื่อประโยชน์ในทรัพย์สินที่เช่า อันถือ
 ได้ว่า เป็นการยึดถือเพื่อคนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1367 แม้ผู้
 เช่าจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พิพาท แต่ก็ไม่มีอำนาจที่จะไปรบกวนการครอบครอง
 ของผู้เช่าได้โดยผลกรรมแม้ผู้เช่าจะฟ้องขับไล่ผู้เช่าจนศาลมีคำพิพากษาให้ขับไล่ผู้เช่า
 1/2512 และถึงแม้ว่าผู้เช่าจะฟ้องขับไล่ผู้เช่าจนศาลมีคำพิพากษาให้ขับไล่ผู้เช่า
 แล้วก็ตาม หากผู้เช่ายังไม่ทราบคำสั่ง ศาลฎีกาก็ยังถือว่าผู้เช่ายังเป็นผู้มีสิทธิ
 ครอบครองในทรัพย์สินที่เช่า ผู้เช่าไปรบกวนการครอบครองหรือถือการครอบครอง
 เป็นความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362 ตรี เช่นกัน เช่น เช่าบ้านของ ส ต่อมาถูก
 ฟ้องขับไล่ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้ขับไล่ แต่โจทก์มิได้รับทราบคำสั่งของศาล
 โจทก์ฎีการะหว่างฎีกาโจทก์ไปต่างจังหวัดศาลฎีกาแจ้งบ้านไว้ ส ให้จำเลยที่ 2 ทัศน
 ร้อยฎีกาแจ้งบ้านออกและให้จำเลยที่ 2 เข้าไปอาศัยความผิดฐานบุกรุก⁷⁶

นอกจากนี้ ศาลฎีกายังตีความว่าผู้เช่ามีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎ
 หมายถึงวันที่คดีถึงที่สุด ผู้เช่าไปรบกวนการครอบครองก่อนหน้านั้น เป็นความผิดฐาน
 บุกรุกได้ เช่น ฟ้องขับไล่โจทก์ศาลพิพากษาขับไล่ โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์สั่งยก

⁷⁶คำพิพากษาฎีกาที่ 363/2518

คำร้องขอโอนค่าและให้หน้าค่าธรรมเนียมมาวางศาลภายใน 20 วันจึงทักไม่วางเงิน
ตามกำหนด คดีถึงที่สุดเมื่อครบ 20 วันถือว่าโจทก์มีสิทธิครอบครองห้องแถวพิพาทอยู่
โดยชอบด้วยกฎหมายภายหลังจากที่ศาลพิพากษาขับไล่โจทก์จนถึงวันนั้น⁷⁷

การเข้าทรัพย์สินตามสัญญาเช่า คู่สัญญาต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญาแม้
ผู้เช่าเป็นฝ่ายผิดสัญญาไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงศาลฎีกาก็ยังถือว่า ผู้เช่ายังเป็นผู้มีสิทธิครอบ
ครองในทรัพย์สินที่เช่าอยู่ เหตุที่ศาลวินิจฉัยเช่นนี้เพราะผู้เช่ายังคงอาศัยอยู่ในทรัพย์สินที่
เช่ายังมีเจตนาที่จะยึดถือทรัพย์สินอยู่ แม้จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาก็เป็นการผิดข้อตกลงทาง
แพ่งเท่านั้น ผู้ให้เช่าไม่สามารถที่จะเข้าไปรบกวนการครอบครองของผู้เช่าได้ เช่น
แม้ผู้เช่าจะทำผิดสัญญาเช่าเพราะเอาทรัพย์สินไปให้เช่าช่วง หรือผู้เช่าผิดนัดค้างชำระ
ค่าเช่าผู้ให้เช่าก็ไม่มีสิทธิเข้าไปรบกวนการครอบครองของผู้เช่าโดยผลการ⁷⁸สัญญา
เช่าหมดอายุแล้วแต่ผู้เช่ายังครอบครองอสังหาริมทรัพย์ที่เช่าอยู่ เมื่อมีการรบกวน
การครอบครองของผู้เช่าก็เป็นความผิดฐานบุกรุกได้⁷⁹

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁷คำพิพากษาฎีกาที่ 1124/2518

⁷⁸คำพิพากษาฎีกาที่ 4477/2531

⁷⁹คำพิพากษาฎีกาที่ 624/2524

แต่ถ้าสัญญาเช่ามีข้อสัญญาระบุว่าในกรณีผู้เช่าผิดสัญญาให้ผู้เช่าเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าได้ ดังนี้ เมื่อผู้เช่าผิดสัญญา ผู้ให้เช่าเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าถือว่าผู้ให้เช่าได้ใช้สิทธิตามสัญญาไม่มีความผิดฐานบุกรุก เพราะเป็นการใช้สิทธิทางแพ่งซึ่งไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีด้วย เช่น ข้อสัญญาเช่าสำนักงานว่าถ้าผู้เช่าผิดสัญญาไม่ชำระค่าเช่าตามกำหนดให้ผู้ให้เช่ากลับครอบครองสถานที่ย้ายบุคคลภายนอกได้ ฯลฯ สัญญาข้อนี้ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ผู้เช่าค้างชำระค่าเช่า ผู้ให้เช่าใช้ลวกละเมิดเจตจำนงผู้เช่าออกเอาฤกษ์งามใหม่ใส่แทน เป็นการใช้สิทธิตามสัญญาเช่าไม่มีมูลเป็นความผิดอาญา⁸⁰ จำเลยเอาเช่าลวกละเมิดเจตจำนงผู้เช่าออกของโจทก์ร่วมในคดีแพ่งพิพาทโดยอาศัยข้อตกลงในสัญญา โดยเชื่อโดยสุจริตว่ามีสิทธิกระทำตามสัญญาได้ เป็นการขาดเจตนาไม่มีความผิดฐานบุกรุก⁸¹

ความหลักกฎหมายและคำพิพากษาฎีกาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้อาศัยอยู่ในอสังหาริมทรัพย์ย่อมมีการยึดถือและมีเจตนาจะยึดถือเพื่อการอาศัยของคนจึงต้องถือว่ามีเจตนายึดถือเพื่อคน แม้จะเป็นการยึดถือโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของทรัพย์สิน แต่เจ้าของทรัพย์สินจะยกเลิกการอนุญาตเมื่อใดก็ได้โดยผู้อาศัยไม่มีสิทธิโต้แย้งอย่างกรณีผู้เช่าก็ตาม แต่ก็ต้องถือว่าผู้อาศัยมีการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ด้วยหากมีบุคคลภายนอกมารบกวนการครอบครองย่อมเป็นความผิดฐานบุกรุกได้ แต่สำหรับ

80 คำพิพากษาฎีกาที่ 788/2519

81 คำพิพากษาฎีกาที่ 2609/2522

เจ้าของอสังหาริมทรัพย์หากมีการยกเลิกการอนุญาตให้อยู่อาศัยแล้วจะเข้าไปป้องกัน
 ชักขวางมิให้ผู้อาศัยอยู่ในอสังหาริมทรัพย์ได้หรือไม่ในทางแห่งนั้น เมื่อผู้อาศัยไม่มีสิทธิ
 จะอยู่ต่อไปแล้ว เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ก็น่าจะมีสิทธิป้องกันชักขวางได้ และหาก
 กระทำตามสมควรแล้วก็ไม่น่าจะเป็นการละเมิดด้วย อย่างไรก็ตามในทางอาญานั้นมี
 คำนึงถึงมากมายว่าแม้ผู้เช่าไม่มีสิทธิที่จะอยู่ตามสัญญาเช่าแล้วก็ตาม แต่ก็ยังถือว่า
 ผู้เช่าได้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่และมีสิทธิครอบครองเหนือทรัพย์สินนั้นด้วย เมื่อมีผู้รบกวน
 สิทธิครอบครองของเขาย่อมเป็นความผิดฐานบุกรุกได้ดังคำพิพากษาฎีกาที่ได้อ้างมาแล้ว
 แล้ว ในความผิดฐานบุกรุกนั้น เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการกระทำเป็นอสังหาริมทรัพย์ซึ่ง
 เป็นองค์ประกอบของความผิด การที่จะถือว่ามี การครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นจะ
 ต้องปรากฏว่ามีเจตนายึดถือทรัพย์สินและเจตนาที่จะยึดถือทรัพย์สินนั้นเพื่อตน ไม่ว่า
 วัตถุประสงค์ของการกระทำจะเป็นที่คิด ซึ่งไม่ว่าจะเป็นที่คิดที่มีเพียงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิ
 ครอบครอง ที่บ้าน ที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะมีการกรรมสิทธิ์ หรือเป็นเพียงผู้เช่า ผู้อาศัย
 ซึ่งถือว่ามี การครอบครอง ล้วนแล้วแต่มีการยึดถือทรัพย์สินนั้นเพื่อประโยชน์ในการใช้
 ทรัพย์สินทั้งสิ้น ซึ่งการยึดถือเพื่อใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่ตนได้ยึดถือนี้ถือว่ามีเจตนาที่จะ
 ยึดถือเพื่อตน

เมื่อได้ศึกษาการครอบครองในความผิดอาญาทั้งสามฐานแล้ว จะเห็น
 ได้ว่าการครอบครองทางแห่งกับทางอาญานั้นมีส่วนคล้ายคลึงกันอย่างมาก แต่ก็ไม่
 เหมือนกับการครอบครองในทางแห่ง เสียทีเดียว การครอบครองทางอาญานั้นจะต้อง
 มีการยึดถือทรัพย์สินเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามเป็นการยึดถือทางอาญานั้นจะต้องได้ความว่า
 มีการควบคุมทรัพย์สินให้อยู่ในอำนาจของผู้ยึดถือแต่ไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมอยู่ตลอดเวลา
 เช่นเดียวกับในทางแห่ง และมีอำนาจที่จะจัดการ หรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้ แต่ไม่

จำต้องมีการยึดถือครอบครองอย่างเป็นเจ้าของ เช่น ทรัพย์ หรือลูกจ้างก็สามารถมี
 สิทธิครอบครองเช่นเดียวกัน แต่ลูกจ้างนั้นจะถือว่าได้สิทธิครอบครองต่อเมื่อได้มีการ
 มอบหมายจากนายจ้างให้ เป็นผู้ควบคุมดูแลทรัพย์สินนั้นด้วย ถ้าลูกจ้างมิได้รับมอบหมาย
 แต่ได้ดูแลทรัพย์สินแทนในขณะที่ทำงานอยู่ถือว่าเป็นเพียงการดูแลรักษา (custody)
 แทนนายจ้างเท่านั้น ก็เป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินทางอาญาในขณะนั้น แต่หาได้สิทธิ
 ครอบครองไม่ ซึ่งจะได้ชี้แจงในความผิดฐานลักขโมยซึ่งถ้าจะถือว่าเป็นผู้ครอบ
 ครองต้องมีปรากฏว่าการได้มอบหมายให้มีหน้าที่ หรือ ดูแลเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือ
 มอบหมายให้ครอบครองทรัพย์สิน หรือมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินตามกฎหมาย ระดับแห่ง
 ความยึดถือแล้วแต่ลักษณะของทรัพย์สินที่ยึดถือและพฤติการณ์ในขณะนั้น เช่น หากกระเป๋
 สตางค์ตกหายและกำลังติดตามหาอยู่ แม้มิได้ยึดถือทรัพย์สินในขณะนั้นแต่ก็ถือว่าเป็นเจ้าของ
 ทรัพย์สินยังมีการครอบครองในทรัพย์สินนั้นอยู่ ส่วนที่ต่างออกไปจากการครอบครองตาม
 กฎหมายแพ่งคือ การครอบครองตามกฎหมายแพ่งนั้นจะต้องปรากฏว่าจะมีการยึดถือ
 ครอบครองที่จะยึดถือทรัพย์สินเพื่อคนตามมาตรา 1367 ส่วนการครอบครองตาม
 กฎหมายอาญาตามความผิดฐานลักทรัพย์ และลักขโมยนั้นเพียงแต่มีการยึดถือทรัพย์สินก็ถือ
 ว่าเป็นการครอบครองแล้ว หากจำต้องเป็นการยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนายึดถือเพื่อคน
 ตามมาตรา 1367 ไม่ เนื่องจากวัตถุประสงค์แห่งการกระทำความผิดทั้งสองฐานเป็นสิงหา
 ริมทรัพย์สิน ซึ่งถ้ามีการยึดถือทรัพย์สินไว้ในความครอบครองของคนก็ถือว่าผู้นั้นมีการครอบ
 ครองแล้วโดยไม่จำต้องพิเคราะห์ถึงเจตนาการยึดถือว่าจะเป็นการยึดถือเพื่อคนหรือ
 ไม่ แต่การที่จะเป็นผู้ครอบครองในความผิดสองฐานนี้ไม่หมายความว่าจะเป็นผู้มีสิทธิ
 ครอบครองแต่อย่างใด การที่เป็นผู้ครอบครองอาจจะไม่มีสิทธิครอบครองก็ได้ เช่น
 ลูกจ้างที่ยึดถือทรัพย์สินแทนนายจ้างในทางอาญาก็ถือว่าลูกจ้างเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินใน

ขณะนั้น แต่สิทธิครอบครองอำนาจการปกครองทรัพย์สินแท้จริงยังอยู่กับนายจ้างซึ่งเป็น
 เจ้าของทรัพย์สิน และการยึดถือโดยไม่จำต้องมีเจตนายึดถือเพื่อคนนี้ใช้ได้กับมาตรา
 334 ในความผิดฐานลักทรัพย์และมาตรา 352 ในความผิดฐานขโมยออกส่วนในความ
 ผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362 นั้น ทั้งแนวคิด ทฤษฎี และคำพิพากษาของศาลฎีกามี
 ความเห็นเป็นแนวเดียวกันว่า การครอบครองอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 362 นั้น
 วัตถุประสงค์การกระทำความผิดเป็นอสังหาริมทรัพย์เพียงแต่ยึดถือเท่านั้นยังไม่ถือว่าเป็น
 ผู้ครอบครอง จะต้องปรากฏด้วยว่าเป็นการยึดถืออสังหาริมทรัพย์อย่างมีเจตนายึดถือ
 เพื่อตนตามกฎหมายแห่ง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วในกรณีผู้เช่า ผู้อาศัย ก็ถือว่ามีกา
 รยึดถือครอบครองทรัพย์สินตามความเป็นจริง แต่มีเงื่อนไขเพิ่มขึ้นมาว่าบุคคลเหล่านั้นอยู่
 อาศัยเพื่อที่จะใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่ตนได้เช่าหรือได้อาศัย จึงถือว่ามีเจตนายึดถือ
 ทรัพย์สินเพื่อตน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย